

”Maten är kass, men lärarna är snälla”

- Recensioner av gymnasieskolor - ett beslutsunderlag för gymnasievalet på skolmarknaden

Mohammed Barakat & Rolf Östergren

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN
Självständigt arbete på avancerad nivå, 15 hp, 82:2018
Ämneslärarprogrammet mot gymnasiet, 330 hp, 2013-2019
Handledare: Bengt Larsson
Examinator: Jane Meckbach

**”The food is crappy,
but the teachers are kind”**

- Reviews of schools – basis for decision-making for upper secondary school election on a school market

Mohammed Barakat & Rolf Östergren

THE SWEDISH SCHOOL OF SPORT AND HEALTH SCIENCES
Master Degree Project, 15 hp, 82:2018
Teacher Education Program for Upper Secondary School, 2013 -2019
Supervisor: Bengt Larsson
Examiner: Jane Meckbach

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att få en förståelse för vad det är elever som söker till gymnasieskolan kan tänkas möta då de läser recensionstexter. Syftet är således att kartlägga recensionssystemets omfattning och innehåll kvantitativt; vad som tas upp i recensionstexterna, samt att undersöka hur recensionstexterna är konstruerade. Avslutningsvis syftar uppsatsen till att diskutera recensionssystemet i en större samhällskontext - som ett resultat av och en del i vår samtid.

- Vilka ämnen och teman förekommer i recensionstexter av gymnasieskolor samt hur frekvent är förekomsten?
- Hur värderas (positivt, negativt eller neutralt) de olika temana i recensionerna?
- På vilket sätt är recensionstexterna konstruerade och hur kan det tolkas?
- På vilket sätt framträder en skolmarknadsdiskurs i recensionstexterna?

Metod

De kvantitativa frågorna undersöks genom en innehållsanalys av slumpmässigt utvalda recensioner på gymnasieskolor i Stockholms län. De förekomna orden kvantifieras och delas in i *teman*, *kategorier* och *subkategorier*. En bedömning görs även utifrån om de förekomna orden lyfts i en positiv, negativ eller neutral kontext. Den kvalitativa delen utgörs av en textanalys inspirerad av diskursanalysen. Av ett antal utvalda recensioner, baserat på dess innehållsliga relevans, analyseras dessa semantiskt med diskursanalytiska verktyg. I diskussions- och analysdelen behandlas resultatet utifrån det teoretiska ramverket och tidigare forskning.

Resultat

Av innehållsanalysen framgår att de vanligast förekommande temana var allmänna värdeomdömen om skolan, att kommentera lärare samt skolans upplägg och utbildningens kvalitet. Det är även vanligt att sociala aspekter så som atmosfär och gemenskap lyfts fram i recensionerna. Av den kvalitativa delen framgår det att recensenterna uttrycker sig på ett sätt som speglar skolmarknadsdiskursen. I somliga fall framgår tydligt hur recensenten anammat skolmarknadsdiskursen.

Slutsats

Resultatet indikerar att recensionssystemet riskerar att generera segregeringseffekter. Framförallt utifrån den asymmetriska tillgången av information och att skola och identitet knyts allt närmare varandra. Detta förtydligas och ställs på sin spets i hur recensionerna är konstruerade och kan, i vissa fall, tänkas vara svårare att bearbeta då gemene elev tenderar att se recensenter som objektiva (till skillnad från övrig tillgänglig information).

Sökord:

Recensioner, recensionssystem, omdömen skolor, gymnasieskolor, gymnasium, gymnasievalet, skolmarknad, sorti, protest, asymmetrisk information, informationsproblem, risksamhället.

Abstract

Aim

The aim with this study is to explore what kind of information pupils, searching for upper secondary school, might get from reading reviews of schools. The purpose is thus to quantify the scope and content of the review system quantitatively; what is mentioned in the review texts, and to examine how the review are textually constructed. Finally, the paper aims to discuss the review system in a larger social context - as a result of and a part of our time.

- What topics occur in reviews of upper secondary schools and how frequent is the occurrence?
- How are the different themes in the reviews valued (positive, negative or neutral)?
- In what way are the review texts constructed and how can it be interpreted?
- In what way does a school market discourse appear in the reviews?

Method

The quantitative questions are examined through a content analysis on randomly selected reviews of upper secondary schools in Stockholm County. The words in question are quantified and divided into themes, categories and subcategories. An assessment is also made based on whether the existing words are lifted in a positive, negative or neutral context. The qualitative part consists of a text analysis inspired by the discourse analysis. From a number of selected reviews, based on its substantive relevance, these are semantically analyzed with discourse analytics tools. In a merged discussion and analysis section, the result is treated on the basis of the theoretical framework and previous research.

Results

The content analysis shows that the most common themes were general value reviews of the school, commenting on teachers and the school's structure and the quality of the education. It is also common to mention social aspects such as atmosphere and cohesion. From the qualitative part it appears that the reviewers express themselves in a way that reflects the school market discourse. In some cases, it is clear that the reviewer has adopted the school market discourse.

Conclusion

The result indicates that the review system risks generating segregating effects. Especially based on the asymmetric availability of information and the fact that school and identity are getting more connected. This is clarified and put on its tip in how the reviews are constructed and, in some cases, may be more difficult to process when the common student tends to see reviewers as objective (in contrast to other available sources of information).

Keywords:

Reviews, review systems, reviews schools, secondary schools, high school, high school elections, school market, variety, protest, asymmetric information, information problem, the risk society.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Bakgrund.....	3
2.1. Historisk tillbakablick: Från folkskola till friskola	3
2.1.1. Decentraliseringen - ökade krav på självstyre	3
2.1.2. Kommunaliseringen.....	5
2.1.3. Friskolereformen.....	6
2.1.4. Fritt gymnasieval - "Frisökning"	6
2.2. Centrala begrepp.....	6
2.2.1. Marknaden	7
2.2.2. Sorti och protest.....	7
2.2.3. Informationsproblem - asymmetrisk information.....	7
2.3. Forsknings- och litteraturgenomgång	8
2.3.1. Skolmarknaden	8
2.3.2. Sorti och protest i skolan	10
2.3.3. Skolvalet och informationsproblem.....	10
2.3.4. Skolors marknadsföring	13
2.4. Recensionssystem - ett informationsutbyte	14
2.4.1. Gymnasium.se - en kartläggning av webbplatsen	15
2.5. Teoretiska utgångspunkter	17
2.6. Syfte och frågeställningar	22
2.6.1. Syfte.....	22
2.6.2. Frågeställningar	22
3. Metod	23
3.1. Inledande kartläggning av området - Recensionssystem	23
3.2. Övergripande avgränsning.....	23
3.3. Kombinerade metoder.....	24
3.4. Del 1 - En kvantitativ innehållsanalys av recensionstexter	24
3.4.1. Urval och avgränsningar	24
3.4.2. Innehållsanalysens tillvägagångssätt.....	25
3.5. Del 2 - En kvalitativ diskursanalys av recensionstexter	26
3.5.1. Urval och tillvägagångssätt.....	26
3.5.2. Textanalytiska verktyg.....	27

3.5.3.	Reliabilitet och validitet.....	28
3.5.4.	Diskussion och analys.....	28
4.	Resultat.....	29
4.1.	Del 1 - Innehållsanalys av recensionstexter	29
4.1.1.	Resultatpresentation	29
4.1.2.	Tematisering.....	30
4.1.3.	“Skolan”.....	30
4.1.4.	Lärare	32
4.1.5.	Skolledning och styrning.....	33
4.1.6.	Elever.....	33
4.1.7.	Faciliteter	35
4.1.8.	Utbildning och undervisning.....	35
4.2.	Resultat – Del 2: Diskursanalys.....	38
4.2.1.	Bedömning	38
4.2.2.	Motivation och engagemang.....	39
4.2.3.	Skolledning.....	40
4.2.4.	Rekommendation eller avrådan	43
5.	Diskussion och analys.....	46
5.1.	Individualiseringen – karriär eller bildning	46
5.2.	Marknadsinfluerade tillvägagångssätt.....	47
5.3.	Identitetsanspelningens följder.....	49
5.4.	Trygghet, frihet och risker.....	51
5.5.	Metoddiskussion	53
5.6.	Avslutande kommentarer	54
5.6.1.	Potentiella risker med recensionssystemet.....	55
5.7.	Vidare forskning.....	56
	Käll- och litteraturförteckning.....	57
	Bilagor:	
	Bilaga 1 – Gymnasium.se i sökresultat på Google	1
	Bilaga 2 – Databladssammanställning.....	2
	Bilaga 3 – Sammanställning av gymnasieskolor: Recensioner och urvalslista..	4
	Bilaga 4 – Litteratursökning.....	7

1. Inledning

Under de många reformer som genomfördes i början av 1990-talet var (inte minst) skolan ett av de system som genomlevde omfattande förändringar. Förvaltningen och ansvaret för skolan övergick från staten till kommunerna för att låta skolorna få möjlighet till större lokalt inflytande och möjlighet till lokal anpassning. Strax därefter genomfördes friskolereformen som syftade till att låta privata aktörer bedriva skolor. I propositionen som låg till grund för denna reform anges rätten och möjligheten att välja skola som ett viktigt ideal i ett fritt samhälle. Ett system som bygger på marknadens förbättrande potential; konkurrens om elever anses leda till att skolorna tvingas förbättra sin kvalitet för att klara sig. (Proposition 1991/92:95). Finansieringen skulle dock förbli offentlig, skolan skulle inte tillåtas finansieras av elever/föräldrarna själva. Istället infördes ett så kallat voucher-system (eller kundvalprincip) som bygger på att kommunerna ersätter skolorna för varje elev som går på skolan, den så kallade *skolpengen*. Konkurrensen mellan skolorna handlar således inte om att på något sätt pressa ner priserna för utbildningen. Istället konkurrerar skolorna om eleverna genom särskilda profileringar och ökad utbildningskvalitet. Dock visar forskning att både skolor och elever (och dess föräldrar) värderar långt fler parametrar än utbildningskvalitén (Bunar & Ambrose 2018; Vlachos 2012).

Varje år väljer drygt 100 000 elever gymnasieskola - 2017/2018 gick cirka 111 100 elever i årskurs nio (grundsärskolan ej inräknat) (Skolverket 2018). För många är detta det första stora och viktiga beslutet de gör och som i många avseenden påverkar resten av deras liv. I Sverige finns mer än 1 300 gymnasieskolor (gymnasiesärskolor ej inräknat) som konkurrerar om elevernas uppmärksamhet genom olika former av marknadsföring; öppet hus, kataloger, reklamblad, skyltning i kollektivtrafiken, på hemsidor, i sociala medier och förstås på gymnasieämssor. Detta är i linje med hur en traditionell marknad fungerar gällande marknadsföring. Att som elev eller förälder få information om en skolas kvalitet är inte helt okomplicerat. Mängder av information i form av betygssnitt, antal elever i förhållande till lärare och antal behöriga lärare är indikationer som finns att tillgå. Att finna informationen är tämligen enkelt (för den som vet var den ska leta), men att sortera och tolka informationen är däremot tämligen komplicerat. Inte minst därför att sådana siffror kan tala om annat än just kvalitén. Utbildning är av en mer komplex karaktär (än en vara), det är således svårare att jämföra med andra utbildningar än att jämföra en varans kvalitet och pris. Vad är en bra skola?

I detta virrvarr av information om gymnasieskolor har en ny marknad växt fram som syftar till att sortera bland all information och erbjuda sammanställningar av skolorna och deras respektive gymnasieprogram. Detta i form av hemsidor som förutom den allmänna

informationen om skolorna (som skolorna själva formulerat) etablerat en ny form av information om skolorna. Denna gång i form av recensioner som skrivs av elever (eller anhöriga) med erfarenhet av en specifik skola. Recensioner tar uttryck i en form av omdömen av skolorna där mer inofficiell information och personliga erfarenheter och preferenser har möjlighet att lyftas fram anonymt. I samband med recensionerna sätts även ett betyg på skolan utifrån en femgradig skala. En webbplats som tydligt erbjuder, och profilerat sig med en sådan recensionstjänst, som nischat sig mot gymnasievalet och som har en framskjuten position i antalet besökare på sidan är *Gymnasium.se*.

Recensionssystemet medför en ny och fördjupad aspekt av marknadseringen. På samma sätt som kunder kan lämna omdömen och sätta betyg på varor och tjänster de köpt, finns nu möjligheten till detsamma på skolans marknad. På sidor som Reco, Yelp! med flera recenserar varor och tjänsters kvalité, vilket i sin tur påverkar hur framtida potentiella kunder väljer att handla.

Gymnasium.se har lanserat en studie (2018) i vilken det redovisas att elever i årskurs nio i stor utsträckning (72 procent av de tillfrågade) läser recensioner av gymnasieskolan och att en majoritet av dessa (65 procent av de som läser recensionerna) angav att de påverkas ganska eller väldigt mycket av recensionerna i sitt val av gymnasium. Detta mönster blir allt tydligare i områden som är starkt präglade av en skolmarknad, vilket ofta är synonymt med storleken på den sökande elevens hemvist. Större städer är mer präglade av ett marknadssystem, vilket ökar angelägenheten till jämförelser, företrädesvis genom recensioner.

Hur omfattande recensionssystemet egentligen är idag och vad det är som kommer fram i recensionerna är dock inte kartlagt och därmed heller inte analyserat eller diskuterat. Det finns inom forskningen på detta fält en kunskapslucka att fylla genom att studera recensioner från gymnasium.se. Detta ämnas göras genom såväl en kvantitativ ansats - hur utbrett detta system är och vilka områden recensionerna berör. Samt genom en mer kvalitativ ansats - på vilket sätt är recensionerna skrivna och vilka implicita budskap som kan uttydas.

2. Bakgrund

Bakgrunden inleds med översiktlig historisk redogörelse av svenska skolsystemet och de samhällsliga förändringar som påverkat och lett fram till rådande skolsystem. Därefter introduceras centrala begrepp, hämtade från det traditionella marknadsfältet, som kan bidra till att ge förståelse för innehållet i studien. Detta följs av en redogörelse av skolmarknaden och olika mekanismer kopplade till skolan och marknaden.

2.1. Historisk tillbakablick: Från folkskola till friskola

År 1842 infördes den första folkskolestadgan i Sverige. Ett beslut som syftade till att anpassa den allmänna folkbildningen och kunskaper utifrån de samhällsförändringar som var i stånd i och med den pågående industrialiseringen. Det var också ett steg i en liberaliserande riktning och en demokratisering av samhället, i vilken bildning skulle komma alla samhällsklasser till del, inte bara de välsituerade. (Florin 2010).

2.1.1. Decentraliseringen - ökade krav på självstyre

I början av 1950-talet fanns det över 2 200 landskommuner i Sverige – en rest från medeltidens socknar. En del kommuner hade endast några hundra invånare och hade svårt att själva hantera de allt fler uppgifter som ålagts kommunerna i samband med allt fler och mer omfattande ansvarsområden; socialpolitik, undervisning, infrastruktur, bostadspolitik, renhållning, sjukvård, daghem med mera. I dessa kommuner förekom det fram till och med 1950-talet fortfarande att kommunala beslut fattades på kommunalstämmor där alla kommuninvånare var välkomna. Även i de många kommuner där man hade fullmäktigeförsamlingar så innebar de över 2000 småkommunerna att en relativt stor andel av medborgarna var valda till uppdrag och styrelser inom kommunerna (Östberg & Andersson 2013, s. 43). Ett par år senare, hade kommuner slagits ihop till att bli 816 stycken. Under 1960-talet och framåt växte kommunernas andel av den offentliga konsumtionen betydligt i förhållande till statens. Parallellt med detta ökade också kommunalskatterna. (ibid. s. 41ff.) När kommunerna slagits ihop till storkommuner försvann hundratusentals kommunala förtroendeuppdrag. Det var en professionalisering av politiken med en växande tjänstemannastab i kommunhusen. Denna omvandling ledde till att många saknade förankring till de nya framväxta kommuner i vilka man nu blivit en invånare. Avståndet mellan kommunpolitiken och invånarna ökade. (ibid. s. 44)

Under 1950- och 1960-talen kom en strävan mot ökad decentralisering i många länder. Detta resulterade 1968 i omfattande ungdomsprotester, först i Paris och som spreds till många

av västvärldens länder. På Stockholms universitet ockuperade studenterna kårhuset i motsvarande protester. Det resulterade i en omfattande politisk vänsterrörelse som präglade västvärlden under de kommande åren. Protesterna riktades mot utbildningssystemet, Vietnamkriget och det kapitalistiska systemet. Man krävde större medinflytande och decentralisering av den överordnade staten som ansågs allt för långt bort och som endast en liten elit styrde över. (Lundgren 2017, s. 121f). Från andra håll fanns även kritik mot en central stat som ansågs vara allt för enhetlig och lika för alla, och som därmed inte var anpassad för de olika behov av vård och service som fanns i landet. (Östberg & Andersson 2013, s. 45).

SIA-utredningen (Utredningen om skolans inre arbete) tillsattes och kom bland annat fram till att eleverna aktivt skulle ges möjlighet att påverka planeringen av undervisningen, att skolorna skulle ha en ledningsgrupp som förutom att bestå av rektor och lärare även representerades av föräldrar och elever, samt att skolan kontinuerligt skulle utvärderas (Lundgren 2017, s. 112). Slutsatserna var en del i den decentraliseringsprocess som börjat ta form. Makten och inflytandet skulle förflyttas från statlig till lokal nivå.

Kommunalt och regionalt styre blev då en viktig fråga, inte minst bland de borgerliga partierna som i sina partiprogram betonade kommundelsråd, kommunala folkomröstningar och närdemokrati. Även socialdemokraterna införde några år senare decentralisering i sitt program (ibid., s. 122) vilket tyder på att det fanns en bred rörelse kring dessa frågor. I kommunaldemokratiutredningen 1975 betonades nödvändigheten av att förstärka det medborgerliga inflytandet genom att utvidga kommunal information och inrätta fler kommunala nämnder. (ibid.)

Parallellt med denna utveckling går Sverige från att vara en internationellt ekonomisk stormakt till att få allt större svårigheter, framförallt från och med slutet av 1970-talet och framåt. Den statliga styrningen blev allt svårare att finansiera och genomföra i en alltmer globaliserad ekonomi och arbetsmarknad. Det ställdes allt högre krav på den offentliga sektorn att sträva efter ökad effektivitet och produktivitet. Samtidigt växer sig det korporativa, civilsamhället sig starkare och får allt större inflytande över de politiska processerna, vilket i sin tur försvårar den politiska styrningen. (ibid., s. 125)

Under 1970-talet pågick en utredning på skolområdet, SSK-utredningen (Skola-stat-kommun) som undersökte utgiftsfördelningen mellan staten, kommunen och möjligheten till ökad decentralisering. Regeringsskiftet 1982 innebar att decentraliseringssträvan betonades än mer för att förenkla förvaltningen och stärka den representativa demokratin på kommunal nivå. (ibid., s. 122)

I spåren av både SIA- och SSK-utredningen inleddes decentraliseringen av skolväsendet. Ändringarna motiverades delvis också till följd av att skolans resultat under 1970-

och 1980-talen kom att få större uppmärksamhet i medierna. Olika internationella mätningar visade på såväl toppresultat som dåliga resultat. I media belystes dock de dåliga resultaten vilket präglade debatten och bidrog till att motivera reformer. 1978 lade Skolöverstyrelsen (motsvarande Skolverket, men med annan uppdragsform) fram förslag för en ny läroplan – Lgr 80, där den statliga styrningen hade tonats ner och större utrymme lämnades för lokal anpassning. Det gjordes genom att man satte upp mål som skulle uppnås, men lämnade öppet för hur målen skulle uppnås genom en lokal arbetsplan. Kritiker menade att den föreslagna läroplanen tog decentraliseringen för långt. (ibid s. 123ff.)

Under slutet av 1970-talet och vidare på 1980-talet kom debatten vad gäller den politiska styrningen och offentliga förvaltningen att, utöver decentraliseringsfrågan, handla om att lämna större utrymme för valfrihet och effektivisering - att ”marknadisera” den offentliga förvaltningen; öppna upp för privata aktörer att verka inom sektorn och låta dessa ta över delar av det offentliga. I Storbritannien hade premiärminister Margaret Thatcher redan låtit skolsystemet genomgå en privatisering för att öka konkurrensen. (Lundgren 2017, s. 127) Under denna period började valfrihet, jämförbarhet och konkurrens på allvar ses som medel för att öka effektiviteten och göra utbildningarna anpassade till samhällets krav och förväntningar.

Detta var ett steg mot en marknadsorienterad förvaltning (Kastberg 2010, s. 8). En del av den förvaltningsmodell som vanligen går under beteckningen New public management, NPM. En modell som sedan 1990-talet blivit den förvaltningsmodell som stora delar av den svenska välfärdssektorn bygger på. Den baseras på idén att låta den offentliga förvaltningen anamma en mer företagslik förvaltning med flexibilitet och fokus på effektivitet och produktivitet (ibid., s. 7). Genom aktiva val styr medborgarna organiseringen av den offentliga förvaltningen – en så kallad *kundvalsmodell* (eller voucher-systemet) (ibid., s. 7ff.). Det bygger på att exempelvis skolan och vården är offentligt finansierad via en ”voucher”; en skolpeng eller ”check”. De företag/huvudmän som driver verksamheterna får ersättning, i form av vouchern, från kommunen för brukare (elever/patienter) som de tar sig an. Kunderna själva behöver således inte betala något för tjänsten (annat än via skattsedeln då det är aktuellt). Genom detta valfrihetssystem kan medborgaren, som i och med detta förväntas agera som kund, välja leverantör och besitter den kund-likta makten på en marknad, att ställa producenter mot varandra i konkurrenssituation.

2.1.2. Kommunaliseringen

Riksdagen fattade 1984 beslut om att, på försök, låta nio kommuner och tre landsting få kommunalt självstyre över skolan. Dessa kommuner fick dispens från statliga regleringar, möjlighet till lokal anpassning samt till ett samlat resursutnyttjande. (Lundgren 2017, s. 123).

Mot slutet av 1980-talet genomfördes en utredning av ansvarsfördelningen och styrningen av skolan (Styrningsberedningen, SOU 1988:20) som ledde fram till två propositioner kommande år. En (Proposition 1988/89:4) som förespråkade ökad decentralisering av skolan genom ökad målstyrning och minskad statlig regelstyrning. Den andra (SOU 1989/90:41) innebar att kommunerna nu skulle ta över huvudmannaskapet för skolan. Anställningsvillkor och lönefrågor blev därmed en kommunal angelägenhet. (Lundgren 2017, s. 128)

2.1.3. Friskolereformen

1992 genomfördes friskolereformen som öppnade upp för privata aktörer att bedriva skolor. Propositionen (1991/92:95) som låg till grund för reformen betonar de ideal som redan börjat etablera sig; rätten och möjligheten att välja skola som ett viktigt ideal i ett fritt samhälle. I propositionen anges även att en avreglering av skolan leder till en större mångfald bland skolor med speciella inriktningar eller särskild pedagogik. I och med denna reform implementerades tanken om konkurrens som verktyg för effektivisering och förbättring av skolornas kvalitet. Skolorna (oavsett ägandeform) skulle ersättas enligt kundvalsmodellen, den så kallade skolpengen.

2.1.4. Fritt gymnasieval - "Frisökning"

Fram till början av 2000-talet fanns möjligheten att fritt välja fristående gymnasieskolor oberoende av vilken kommun den fanns i – men för kommunala gymnasieskolor fanns inte den rätten. Denna valfrihet genom så kallat *frisökning* utökades genom proposition (2003/04:140). I denna anges möjligheten att få välja utbildning och skola vara motivationshöjande och något som därmed kan höja studieresultatet. Det skulle även ge fristående och kommunala skolor likartade regler. Marknadsinspirerade tankegångar uttrycktes även i denna proposition: "Frisökningen skapar drivkrafter för kommunerna att höja kvaliteten och attraktiviteten på sina utbildningar." (Proposition 2003/04:140 s. 16).

2.2. Centrala begrepp

Denna studie avser att undersöka innehållet i recensionssystem av gymnasieskolan – vad som tas upp och hur det tas upp. Recensionssystem är inom den traditionella marknaden ett etablerat verktyg för utvärdering och omdömen av marknads aktörer. Framväxten av recensionssystem inom skolvärlden kan därför förstås utifrån marknadsrelaterade begrepp. Följande begrepp ger en bild av, inom den traditionella marknaden och dess mekanismer, centrala aspekter. Dessa begrepp kan förenkla förståelsen för studiens innehåll – där skolmarknaden relateras till den traditionella marknaden.

2.2.1. Marknaden

En välfungerande traditionell marknad bygger på marknadsliberala ideal. En sådan marknad kännetecknas av: Att den drivs av privata aktörer, som till följd av ett personligt ansvar kan öka motivationen. Att spelreglerna på marknaden är stabila över lång tid så att aktörerna vet vad som gäller och kan investera långsiktig. Att näringsfrihet råder, så att alla kan starta och driva företag. Att produkterna/tjänsterna på en marknad är lika och således jämförbara, så att endast priset är det relevanta. Att aktörerna, såväl köpare som säljare är välinformerade om pris, kvalitet och annat av relevans för att kunna fatta rationella beslut. Att staten endast har till uppgift att se till att spelreglerna följs, men att den i övrigt inte blandar sig i. Att det finns många aktörer, såväl köpare som säljare, så att ingen enskild kan påverka marknadspriset, utan istället måste acceptera det som "bestämts" av marknaden. Det är samspelet mellan de många köpare och säljare som utgör priset. Att försäljare inte bildar karteller och på så vis inte konkurrerar. (Nohagen 2009, s. 51ff)

2.2.2. Sorti och protest

En grundläggande mekanism för en välfungerande marknad är kundens möjlighet att välja bland producenternas varor och tjänster. Utgångspunkten är att en kund som är missnöjd med en produkts kvalité kan handla på två olika sätt. Det ena benämns enligt Hirschman som *sorti* (engelska *exit*) och innebär att kunden överger producenten/produkten för en annan. Det signalerar till producenten att kunden är missnöjd, men ger inte nödvändigtvis någon information om missnöjet mer specifikt. Den andra handlingsvägen är att kunden använder sig av *protest* (engelska *voice*). Denna handlingsväg går istället ut på att göra sin röst hörd, att protestera, och syftar till att påverka producenten till förbättring. (Hirschman 2008). Det innebär att man på ett eller annat sätt behöver konfrontera producenten, göra en skrivelse, hålla ett samtal eller genomföra en fysisk protest. Detta ger producenten information om vilka brister kunden upplever med sina varor och får på så vis möjlighet att förbättra dessa om den anser ändringarna lönsamma att genomföra. Protesten innebär dock en kostnad för kunden i form av den tid och energi som krävs för att agera på detta sätt. På den traditionella marknaden är det förstnämnda handlingsalternativet, sorti, sett som ett (mätt i tid och energi) billigt alternativ; att gå till den konkurrerande frisörsalongen eller plocka den konkurrerande producentens kaffepaket betraktas enkelt och knappast tidskrävande. (ibid.)

2.2.3. Informationsproblem – asymmetrisk information

En välfungerande marknad förutsätter, som nämnts ovan, att marknadens parter är välinformerade om den vara eller tjänst som erbjuds. Men om informationen på marknaden är

asymmetriskt fördelad kan detta leda till olika problem. Det kan dels handla om att säljaren vet mer om varans kvalitet än köparen, men också att kunderna besitter olika mycket information. Olikheter i tillgången till information kan bero på socioekonomiska faktorer, som föräldrars utbildningsnivå, kontakter, läsförmåga med mera eller kunskap om var informationen finns att tillgå.

I vissa fall kan en enskild individ inte antas nå en tillfredsställande grad av information för att ta ett välgrundat beslut. Svårigheten med information är att aktören har svårt att förstå dess värde innan man förfogar över den. Detta kan ge upphov till en ond cirkel där aktörer som är dåligt informerade inte förstår vikten av att tillskansa sig ny information, till skillnad från välinformerade aktörer som kontinuerligt förbättrar sin situation (Molander 1999, s. 21)

Utbildning är en komplex "vara", vilket gör det svårt för kunden att värdera dess kvalitet. Det kan därför vara svårt för en individ att veta vilka parametrar som är centrala att undersöka för att få en rättvisande bild över den.

2.3. Forsknings- och litteraturgenomgång

2.3.1. Skolmarknaden

Den marknadsmodell som nu styr skolan baseras på en idé om att marknadsprinciper är långt mer effektiva att fördela resurser inom den offentliga sfären än vad som tidigare varit gällande (Fredriksson, 2010, s. 43). Vidare var ett argument för en marknadsisering av skolan att det leder till både bättre skolkvalitet och elevresultat. Lundahl och Lindblad har i sin forskning försökt ta reda på huruvida det stämmer och menar att det finns studier, såväl nationellt som internationellt, som tyder på att det finns både för- och nackdelar med marknadsiseringen av skolan. Dock går det att belägga att svenska elevers resultat har gått ner sedan 1990-talet, då reformerna infördes, men det är svårt att avgöra vad som har haft störst betydelse för den utvecklingen (Lindblad & Lundahl, 2015, s.155). Skolmarknaden fungerar emellertid inte som vilken marknad som helst, det är en så kallad kvasimarknad. Detta till följd av att den är offentligt finansierad genom skolpengen som är knuten till varje elev och att leverantören av tjänsten (skolan) inte erhåller sin ersättning från kunden (eleven/föräldrarna) som på en traditionell marknad. Det är istället staten och kommunerna som både betalar för produkten och avgör dess ekonomiska värde genom att styra nivåerna för skolpengen. Detta innebär att marknaden präglas av en viss osäkerhet då köpare och säljare erhåller otydliga roller i relation till varandra i och med att det finns fyra centrala aktörer i den rådande marknadsmodellen för skolan: Eleven/familjen, skolan, kommunen och staten (Forsberg, 2015, s. 54).

Dessa förändrade principer för skolans styrning har lett till en rad förändringar i hur skolan som institution uppfattas i samhället. I artikeln *I val(o)frihetens spår* redogör Magnus Dahlstedt för den förändrade syn gemene man har på skolan idag till följd av den stora samhällsförändringen. Skolans status har, över tid, förändrats och uppfattas idag inte längre som ett förgivettaget och legitimt medel för att skapa ett jämlikare samhälle utan mer som en språngbräda för individens karriärval (Dahlstedt, 2007, s. 22). Denna syn på skolan kan antas ha accentuerats under senare tid då elever som går på gymnasiet har växt upp i ett samhälle där det har rått en politisk konsensus om grunderna för det fria skolvalet. Detta skapar elever som är skolade enligt dessa marknadsprinciper och således ser på gymnasievalet som en självklarhet och som en investering för framtiden (Fejes & Dahlstedt, 2018, s. 227).

Anders Fredriksson beskriver i sin avhandling *Marknaden och lärarna* att denna förskjutning har att göra med att medborgare erhållit ett ökat inflytande över skolan på grund av de skolpolitiska reformer som genomfördes under 1990-talet. Förskjutningen av makt från skolan som institution till elever och dess föräldrar var ett av de huvudsakliga motiven med dessa reformer vilket fått konsekvensen att lärare erhåller allt mindre befogenheter än tidigare (Fredriksson, 2010, s. 187). Lärare kom att i en mer marknadsanpassad skola förväntas att betrakta eleverna som kunder, vilket medför flera avgörande skillnader i hur skolan organiseras och hur roller skipas. Eleven och dess föräldrar ökar sina möjligheter att påverka utbildningen och lärarnas roller vidgas. De behöver nu tänka på sitt agerande gentemot elever, vilka ses som viktiga marknadsandelar i en konkurrensutsatt bransch (Fredriksson, 2010, s. 130). Ett marknadsorienterat förhållningssätt innebär att lärare inte i samma utsträckning utgår från skolpolitiska beslut och/eller sin professionella kunskap i första hand utan anpassar sig till elevernas vilja när de planerar sin undervisning. Krav ställs även på att lärare behöver vara lyhörda för den generella efterfrågan på skolmarknaden och anpassa sig efter rådande samhällsströmningar för att förmå locka framtida elever till sin skola. Detta, skriver Fredriksson (2010, s. 187) kommer övertid att stärka elevernas och deras föräldrars ställning gentemot läraren.

Även Jonas Vlachos, docent vid Nationalekonomiska institutionen vid Stockholms universitet och vid Institutet för Näringslivsforskning, lyfter fram liknande aspekter om skolornas anpassning utefter kundens önskemål. Han talar om trivselns betydelse för skolvalet. Trivsel är något som elever värderar högre än deras föräldrar och kan således få större betydelse för gymnasievalet än valet av grundskola. Undersökningar från PISA och TIMSS visar att trivseln ökar samtidigt som kunskapsresultaten sjunker (Vlachos 2012, s. 19). Eftersom konkurrensen mellan skolorna ger elever/föräldrar större inflytande på skolmarknaden, menar Vlachos, att delar av skolväsendet sannolikt kommer att betona trivselfaktorer i allt högre grad

och att skolans andra mål tonas ned. Vidare menar han att det blir närmast oundvikligt att konkurrenssituationen leder till att lärare uppmuntras att kompromissa med sitt professionella uppdrag.

Gerwitz, Bowe och Ball visar i sin studie, om skolors sätt att hantera en ökad konkurrenssituation, att de undersökta skolornas språkbruk förändrats i takt med en ökad marknadsisering. Detta gäller både skolornas sätt att kommunicera samt införandet av diverse befattningar som är inspirerade av företagssektorn (Gerwitz, Ball & Bowe, 1995). Denna språkliga förskjutning i skolvärlden anser Forsberg har lett till en motsättning mellan skolans olika aktörer; skolledarnas vilja att marknadsanpassa skolan mot lärares vilja att bibehålla en mer traditionell föreställning av skolverksamheten (Forsberg, 2015, s. 32).

2.3.2. Sorti och protest i skolan

I det svenska skolsystemet bygger idéerna kring kundvalsprincipen (voucher-systemet) i stora drag på att eleven tar till sorti. Kundens inflytande utgörs då av valet av skola och möjligheten att byta skola - att "rösta med fötterna". Men även möjligheten att göra sin röst hörd kan ses i skolan. Det gäller de mer eller mindre formaliserade forumen där det kan ske en dialog mellan skolans personal och eleven/föräldern. Det kan röra sig om elevorganisationer som till exempel elevkår, elevråd eller dylikt i vilken skolpersonal kan ingå. Det innebär dock inte att det krävs aktivt agerande från elevens sida för att påverka skolan. Fredriksson (2010, s. 52) citerar Rothstein som menar att "blotta vetskapen hos tjänstemännen om att kunden kan göra sorti påverkar tjänstemännens agerande". Sorti-strategin är dock inte så enkel att ta till på skolmarknaden. För den elev som hunnit påbörja en utbildning och anser att skolkvalitén är för låg är steget till att byta skola stort och osäkert. Skolbytet är enligt Vlachos (2012, s. 18) förknippat med stora kunskapsförluster och utgör således ett hinder för hur en marknad är tänkt att fungera. Det är också, i olika hög utsträckning, svårt för eleven och dennes familj att avgöra skolans kvalité innan den börjat på skolan. Detta har till stor del att göra med ett informationsproblem; att sälla och tolka all tillgänglig information (ibid.)

2.3.3. Skolvalet och informationsproblem

Eftersom skolornas konkurrens om eleverna inte utgår från någon prispress är det i skolornas profilering och marknadsföring som konkurrensen tydliggörs. Detta är en elementär del av skolmarknaden och något som försvårat för eleverna i deras val av utbildning. För att en skolmarknad ska fungera krävs information som erbjuder varje medborgare möjlighet att göra ett välinformerat val. För att inte elever ska göra val som baseras på ej tillräcklig mängd och/eller felaktig information har flera mätinstrument konstruerats som jämför utbildningar

genom olika parametrar, såsom betyg och lärartäthet. (Dahlstedt & Fejes 2018, s. 16f). Elever har överlag svårt att förhålla sig till och skilja mellan information och reklam i ett konkurrensutsatt utbildningssystem. Studie- och yrkesvägledare har signalerat att allt fler elever har bristande kapacitet och eller mognadsnivå för att förmå göra tillräckligt informerade val. Allt fler alternativ och ett ökat antal informationskällor kan för eleven upplevas överväldigande, vilket innebär att deras behov för hjälp ökar. (Hjort, Hjärpe & Panican, 2014, s. 181) Även i *Makt och Politik* av Lisbeth Lundahl och Sverker Lindblad framkommer att en perfekt skolmarknad baseras på orimliga föreställningar om att elever har liknande förutsättningar att göra ett nöjaktigt gymnasieval. Det bygger på att myndigheter på ett systematiskt sätt bör bevaka skolornas kvalitet och på ett tillfredsställande vis förmedla informationen till landets medborgare för att förhindra en segregering av samhället (Lindblad & Lundahl, 2015, s. 26f). Dahlstedt har i sin forskning, där han studerat marknadsiseringens nackdelar, visat att elevers konkreta möjligheter att göra ett väl underbyggt gymnasieval skiljer sig kraftigt åt. Elevernas möjlighet att hantera sin skolgång och göra ett framgångsrikt gymnasieval är till stor del avhängigt hjälpsamma och insatta närstående, ofta familjemedlemmar. I detta kan det föreligga en orättvisa då inte alla elever har tillgång till något, eller tillräckligt adekvat, stöd för att göra ett välgrundat val. Vidare kritiserar Dahlstedt diskursen om "den fria individen" och dennes möjlighet att göra informerade och rättvisa val och att förespråkare för valfriheten missar eller bortser från flera centrala komponenter; det faktum att eleverna på en skolmarknad har ojämlika ekonomiska och sociala villkor, vilka gör fria val möjliga. (Dahlstedt, 2007, s. 31ff) Även Forsberg menar att långt ifrån alla är kapabla att göra aktiva och informerade gymnasieval och menar därför att många elever snarare tilldelas en plats i utbildningssystemet än aktivt väljer den (Forsberg, 2015, s. 50).

I takt med att skolan antagit allt mer marknadsliknande former så har elevernas förvirring inför gymnasievalet ökat. Därför kan det finnas en anledning att tro att det kommer att växa fram allt fler produkter (vanliga inom övriga marknader) som syftar till att guida och vägleda eleverna (konsumenterna) (Hjort, Hjärpe & Panican, 2014, s. 190).

Vlachos (2012, s. 18) menar att det är svårt för elever/föräldrar att avgöra vilka behov man har innan eleven börjat skolan och hur väl den passar de föreställda behoven. Det handlar dels om tillgång till adekvat och jämförbar information, dels om att det är svårt att tolka och kontextualisera all tillgänglig information. Det finns exempelvis korrelationer mellan elevernas socioekonomiska bakgrund på en skola och dess kunskaps- och kvalitetsresultat. Det är dessutom, även efter att man börjat på en skola, svårt att avgöra kvalitén på den eftersom det är oklart hur en elev skulle fungera på en annan skola. (ibid.)

Vlachos, menar att eleven inte bara är en “mottagare” av utbildning utan även en medskapare av den vilket försvårar kvalitetsbedömningen ytterligare.

Med det är inte bara bristen på information som är problematisk i skolvalsfrågan enligt Vlachos: “Även om familjerna vore perfekt informerade finns en motsättning mellan individens och samhällets mål med skolan som gör att marknadsstyrning kan få negativa följder.” (Vlachos 2012, s.18). Studier visar att skolans kunskapsresultat, den geografiska närheten, trivseln och elevsammansättningen är viktiga aspekter för familjer i valet av skola. Vilka av dessa aspekter som familjerna lägger tonvikt på skiljer sig baserat på familjens sociala situation. Elevsammansättningen på en skola är en komponent som familjer värderar vilket urskiljer skolmarknaden från marknader i övrigt och bidrar till att spä på segregationen. Detta på grund av att elever inte vill utgöra en social minoritet, vilket även kan få dessa familjer att välja “mindre bra” skolor. På motsvarande sätt kan elever från socialt gynnade familjer välja bort skolor där det förekommer elever från socialt utsatta förhållanden.

Nihad Bunar och Anna Ambrose visar att det inte är pedagogiken eller lärarnas kompetenser som står i centrum i val av utbildning, varken för elever eller dess föräldrar. Den primära konkurrenskraften ligger snarare i relationen mellan en given skola och de sociala strukturerna som omgärdar den och vad de kan innebära för eleven på lång sikt. Då är det avgörande vilket rykte skolan har samt vilket elevunderlag den erhåller för att mäta dess dragningskraft (Bunar & Ambrose, 2018, s. 183).

Teoretiskt kan det fria skolvalet bidra till att minska den skolsegregation som uppstår som en följd av boendesegregationen. Men i praktiken motverkas detta av det ovannämnda agerandet. Vlachos menar även att skolor med socialt gynnade omständigheter lättare kan rekrytera lärare vilket ytterligare kan resultera i stora kvalitetsskillnader mellan olika skolor. (ibid.) En undersökning visar emellertid att elever och föräldrar är positivt inställda till möjligheten att kunna välja (Ahlin 2017, s. 292).

Det finns ytterligare aspekter av valfriheten som kan utgöra hinder för ökad kvalitet på skolan. Figlio och Lucas (2004) visar att föräldrar inte uppskattar lärare som är strikta i sin betygsättning, trots att eleverna hos dessa lärare lär sig mer. Ett liknande samband finns bland studenter på högskola/universitet och deras lärare (Carrell och West 2010).

Lund visar i sin avhandling att det finns fler aspekter som påverkar eleverna i deras gymnasieval. Han visar att eleverna bland annat använder sig av familj och vänner både som resurser och stöd för att tolka information, men också som informationskällor själva; att ta del av deras erfarenheter och upplevelser av diverse skolor och skolformer. Genom att tillskansa sig information från en förstahandskälla upplever eleverna att de erhåller mer opartisk information om skolan än vad andra informationskanaler kan erbjuda (öppet hus, broschyrer,

yrkesvägledare o.s.v.) (Lund, 2006, s. 136). Även Bunar och Ambrose kommer i sin artikel fram till att elever och dess föräldrar i allt större utsträckning tenderar att basera sitt skolval på mer informell information än tidigare. Till exempel genom att ta personlig information från någon med erfarenheter i beaktning. Det är svårt för elever, oavsett stöd, att veta hur de ska gå tillväga för att hitta rätt skola. Det stora utbudet av skolor och den konstanta strömmen av budskap som förmedlas till potentiella elever är för många överväldigande. I en undersökning från 2011 visade det sig att 45 procent av de tillfrågade niondeklassarna upplevde en stress och/eller förvirring inför det stundande gymnasievalet (Lindblad & Lundahl, 2015, s. 209).

Denna "möjlighetsstress" inför valet, i och med att det är så tätt förknippat med ens person, kan leda till stress av en mer existentiell karaktär som rör frågor om elevens egen identitet och framtidstro (Harling, 2017, s. 27). Skolornas val av marknadsföring får till konsekvens att eleven inte enbart ställs inför valet om vilken skola hen ska välja, utan hur eleven ser på sig själv och hur hen önskar vara. Detta kan upplevas extremt stressande då man själv tvingas att sätta in sig i ett fack (Hjort, Hjärpe & Panican, 2014, s. 184f).

När det kommer till val av skola och vad den konnoteras med framkommer det att elever är väldigt receptiva för vad vänner och bekanta har för åsikter, vilka därmed spelar en avgörande roll i elevers beslutsprocesser. Bekanta är avgörande referenspunkter vid identitetsbildning och i och med skolans allt mer centrala plats i bildandet av en identitet blir bekanta allt mer avgörande i valet av utbildning, i vissa avseenden viktigare än elevernas föräldrar (Lund, 2006, s. 136).

Den informella informationen om skolor, från personliga utsagor, tenderar också att leda till rykten. Det kan räcka med en dålig utsaga för att man ska se sig om efter andra skolor. En skolas rykte kan snabbt förändras, även om kritiken kan vara, till synes, obefogad. I intervjuer med skolpersonal menar de att rykten tenderar att spridas snabbare om utsagorna är dåliga än bra och att det ofta tar lång tid för en skola som erhållit ett dåligt rykte att bygga upp ett gott (Bunar & Ambrose, 2018, s. 178ff).

Med detta som utgångspunkt är det intressant att undersöka vad den nya informationskällan om skolor, recensionssystemet, innehåller samt hur det kan förstås av en informationssökande elev.

2.3.4. Skolors marknadsföring

Dahlstedt och Harling lyfter även upp skolornas marknadsföring som ett möjligt problem för hur elevernas ska uppfatta, och ta sitt beslut utifrån, denna. De menar att skolornas medvetna marknadsföring/varumärkesbygge riskerar att hindra eleverna från att ta del av mer objektiv form av information. Skolornas vilja att attrahera elever betonas då på bekostnad av

substantiellt innehåll och djup (Harling & Dahlstedt, 2017, s. 161). Forsberg menar att marknadsföringen kring skolor inte endast rör skolans kvalité eller tillhörande objekt/företeelser (dator, körkort, halvdag med mera) som är väl dokumenterade sen tidigare, utan även innefattar marknadsföring om elevernas framtid. Skolorna strävar därför efter att hitta sin nisch på skolmarknaden genom att förknippa sig med diverse identitetsskapande attribut (skapa ett varumärke). Därför kan man argumentera för att det råder ett samspel mellan skolorna och deras elever där båda bidrar till att reproducera varandras tillgångar. De elever som väljer en given skola anser att skolan besitter tillgångar som hen gärna förknippas med och/eller förvärvar, och som eleverna sedan signalerar utåt för att rekrytera nya elever till skolan (Forsberg, 2015, s. 50ff). Även Dovemark har i sin forskning sett att skolor, oavsett ägandeform, aktivt arbetat med sina varumärken. Vidare framkom det att skolorna, generellt sett, ansåg detta som en naturlig och självklar del av skolverksamheten. Arbetet med varumärke samt differentieringen gentemot andra skolor, menar Dovemark, kommer att styra elevers val av skola och utbildning. Vissa elever kommer att tilltalas och andras skrämmas av den subjektsposition/identitet som skolan erbjuder. Detta är en viktig del i marknadsiseringen av skolan, att attrahera elever som sedan kan bidra till och förstärka skolans varumärke. Dovemark visar att det i skolornas material framträder en språklig manipulation, eller förenkling, där det, mer eller mindre explicit, framgår att en individ som är på ett visst sätt passar in på en skola och en individ som är och/eller fungerar på ett annat sätt inte passar in (Dovemark, 2017, s. 77ff). Lund visar i sin studie på olika sätt att profilera en skola på en utbildningsmarknad. Det kan bland annat vara genom att framhålla dess närhet till ett yrke eller till vidare utbildning. Även genom att vara tydligt marknadsorienterad, vilket innebär att skolan anstränger sig för att hitta en egenhet i jämförelse med andra skolor. Då framkommer argument som vanligen annars återfinns inom sektorn för varureklam, ofta genom att jämföra sig eller särskilja sig från andra skolor (Lund, 2007, s. 290f).

2.4. Recensionssystem - ett informationsutbyte

Framväxten av internet har medfört att marknaden har expanderat och flyttat sin försäljning från fysiska till webbaserade butiker. Men internet fungerar även som en gigantisk plattform där konsumenterna kan mötas på ett sätt som tidigare inte varit möjligt. På denna plattform kan information och erfarenheter om varors produkter och tjänster delas konsumenterna emellan. Idag har många nätbutiker själva någon form av recensionssystem där konsumenterna kan lämna omdömen på en vara/tjänst som andra konsumenterna och även säljaren kan ta del av. Det har även etablerats företag som nischat sig på att tillhandahålla tjänster för denna typ av informationsutbyte. Recensionssidor som Yelp, Reco och Trustpilot är exempel på webbplatser

som tillhandahåller denna tjänst. På dessa registreras och recenseras företag och deras produkter/tjänster av konsumenterna. Den kontinuerligt uppdaterade informationen påverkar i sin tur kundernas beteende och beslutsfattande (Grönroos 2008, s. 320). Det finns även jämförelsesidor som, förutom att fungera som recensionssidor, i vissa fall även agerar som mellanhand mellan konsumenten och företaget. Genom dessa hemsidor kan konsumenter direkt konsumera företagets tjänster. Det bygger på att företagen ingått någon form av samarbete med jämförelsesidan. Dessa recensions- och jämförelsesidor drivs i många fall som företag, inte som någon ideell verksamhet för kunderna. Lönsamheten och vinsten hos dem skapas vanligtvis genom att låta företag betala för att finnas med i jämförelsen samt genom reklamintäkter. Webbplatsernas idé bygger på att kunder betraktar information från andra konsumenter som mer pålitlig och intressant än den information som företagen tillhandahåller (ibid.). Recensioner har de senaste åren även kommit inbegripa fält som inte hör till den traditionella marknaden. Till exempel har webbplatser som *Ratemyprofessor* utvecklas där, studenter på högskolor och universitet kan bedöma sina lärare på personnivå. Och på *Ratemydoctor* kan patienter på motsvarande sätt betygsätta sin läkare.

2.4.1. Gymnasium.se – en kartläggning av webbplatsen

Gymnasium.se är exempel på en recensions- och jämförelsesida som tillhandahåller information om gymnasieskolor. Bakom webbplatsen står företaget Education Media Group (EMG) som sedan år 2000 driver webbplatser som syftar till att sammanställa information om utbildningar, program och kurser på olika utbildningsnivåer och som riktar sig till alla de som söker gymnasie-, högskole- eller andra fristående utbildningar. Gymnasium.se startade 2006 och riktar sig till elever som söker gymnasieskolor och är en söktjänst för gymnasieskolor och gymnasieprogram. På hemsidan finns alla gymnasieskolor i Sverige. Varje gymnasieskola har en, eller en serie, sidor med information om skolan och skolans program; vilka behörigheter som krävs, möjligheter för fortsatta studier, hur man ansöker och marknadsföringsmaterial som skolorna själva lagt upp. Dessutom tillhandahåller webbplatsen en mängd statistik om skolan och programmet, bland annat andel behöriga lärare, elever per lärare, antal elever på skolan, genomsnittligt betyg, andel behöriga till högskola och andel med gymnasieexamen inom 3 år. Intill information om respektive program redovisas skolans eller det specifika programmets genomsnittliga recensionsbetyg i form av 1 till 5 stjärnor som bestämts av användarna. Genom att klicka på betyget kan den sökande läsa recensionstexterna.

Recensionssystemet är konstruerat så att recensioner kan göras av skolan som helhet eller av ett specifikt program. De är offentliga och kan läsas och skrivas av vem som helst som besöker webbplatsen – det krävs inte någon typ av auktorisering eller inloggning på sidan.

Recensionerna kan skrivas anonymt. En recension består av dels det skriftliga omdömet, recensionstexten, dels av ett betyg (1 till 5). Recensionen kan inte enbart bestå av ett betyg eller en recensionstext utan måste bestå av båda delarna. En recension består således av recensentens alias, datum för publicering, en rubrik, recensionstexten samt recensionsbetyget. Därtill har skolan möjlighet att besvara en recension – även detta offentligt. Den sistnämnda funktionen kräver dock någon form av auktorisering på webbplatsen.

Gymnasium.se släpper årligen två rapporter. Den ena (Gymnasiebarometern) beskriver den egna webbplatsens utbredning med besöksstatistik och riktar sig till gymnasieskolor som en plattform att marknadsföra sig på. I den framgår att alla Sveriges gymnasieskolor ingår på webbplatsen, men att betalande kunder (gymnasieskolor) får förmånen att skolans alla program blir sökbara och skolan får en egen serie med sidor på webbplatsen – medan icke-betalande endast får en text bestående av maximalt 150 ord, utan bilder, logotyper eller möjlighet att söka bland skolans utbildningar (Gymnasium.se 2018a, s. 5). I rapporten framgår vidare att webbplatsen haft över 1,5 miljoner unika besökare under 2017. Totalt 2,7 miljoner besök, varav drygt en (1) miljon inom Stockholms län (motsvarande cirka 40 procent av totala antalet besök). Detta jämförs med antalet inom länet födda år 2002 (som vid normal skolgång går i årskurs 9 vid rapporttillfället) och som fortfarande är i livet – siffran uppgår till cirka 24 000. Den genomsnittliga besökstiden på webbplatsen är cirka 2:26 minuter. (ibid. s. 8; s.14)

Den andra rapporten (Gymnasierapporten) bygger på gymnasium.se:s egna webbundersökning som riktats till gymnasiesökande elever. I studien deltog 4522 personer, varav 2072 angav att de var högstadiel elever som söker gymnasieutbildning. I rapporten framgår att det viktigaste i valet av skola är att skolan erbjuder rätt program. På andra plats, framkommer recensioner/omdömen från andra elever. Detta följs av att skolan är välkänd och har ett gott rykte, att skolan ligger nära hemmet och föräldrarnas åsikter. De svarande eleverna anger att de helst tar del av information genom öppet hus, följt av att söka information på internet. Eleverna anser att “det bästa med tillvägagångssättet [att söka information på nätet] är att de kan läsa personliga åsikter från tidigare elever i form av recensioner”. 95 procent anger att de “googlat” efter information om gymnasieprogram eller något gymnasierelaterat. Den vanligaste sidan som används för detta anges vara gymnasium.se. I rapporten anges även att 72 procent av eleverna läser recensioner, och att de som läser, gör det ”för att få en bild av hur skolan är”, samt att “recensionerna ger en ärlig bild av skolan som inte har med marknadsföring att göra.”. Bland elever som läser recensioner anger 65 procent att de påverkas ganska, eller väldigt mycket av dessa.

Lundahl och Lindblad (2015, s. 213) menar att framväxten av den här typen av företag innebär att viktiga skolpolitiska bedömningar överläts till dessa aktörer, vilka som organisation,

står utanför skolväsendet. Den skolpolitiska agendan kan då komma att handla om den bild som ges av dessa företag.

Vid den egna kartläggningen av webbplatsen framkommer att startsidan ger ett uppdelat intryck. Den ena delen av sidan ger ett "officiellt" intryck - där kan besökare söka utbildning utifrån program, ämne/inriktning, ort och ett sökfält under banderollen "Hitta din gymnasieutbildning. Sök bland alla Sveriges gymnasieskolor". Men längre ner på hemsidan finner man snart en tvetydig gräns mellan vad som är reklam och inte. Under rubriken "Skolor vi gillar" (tillsammans med en glad "emoji" [glad gubbe]) presenteras fyra program från olika gymnasieskolor. Därtill ges ett urval av recensioner från ett fåtal skolor. Hur urvalet är gjort och vilka skolor och recensioner som fått en framträdande plats på hemsidan framgår inte. I ett "inspirationsmaterial" på hemsidan sägs bland annat följande angående elevrecensioner:

*Få en djupare bild av skolan med elevrecensioner [Rubrik till webbsidans text]
Är du intresserad av att lära dig mer om gymnasieskolor och utbildningar, men har inte möjlighet eller ork att besöka skolor? Genom recensioner av gymnasieskolor får du information om olika utbildningar, skrivna direkt av eleverna. Det är ett enkelt och smidigt sätt att lära dig mer om flera olika utbildningar, direkt i din telefon eller på din dator. (Gymnasium.se, 2017-01-24)*

2.5. Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt redovisas studiens teoretiska utgångspunkt genom en presentera av tre sociologers syn på det postmoderna samhället. Sociologerna är Zygmunt Baumanns och hans tankar om frihet och den rådande samhällsutvecklingen som han valt att kalla *den flytande moderniteten*, Thomas Ziehes tankar om prestation och identitet samt Ulrich Becks teori om *risksamhället*.

I huvudsak berörs tankegångar om ett samhälle i förändring där individen står i fokus. En individ som i större grad tvingas ta beslut kring sin egen utveckling utifrån identitetsaspekter. Samtidigt behöver individen, i ett informationspräglat samhälle, navigera och förhålla sig till de risker som är förenade med dennes val.

Med hjälp av dessa tankegångar kan skolutvecklingen (sedan 1990-talet) och recensionssystemet, som en del av skolmarknaden, diskuteras i en större samhällskontext. Detta kan bidra till relevanta resonemang om vår samtid.

Bauman redogör för den förändring som det västerländska samhället genomgått under 1900-talet. Det moderna samhället som grundades i och med den industriella revolutionen och den tillhörande urbaniseringen är nu på väg att gå in en ny fas präglad av konsumtion snarare än

produktion, vilket Bauman kallar för den “flytande moderniteten”. I detta framväxande samhälle konsumerar vi nästintill kompulsivt och värderar varandra utefter vår konsumtion, då det är som konsumenter vi erhåller vårt värde. Bauman menar att individen har stärkt sina individuella positioner i det senmoderna samhället - men att det nu, precis som tidigare - är ett öde och inte ett val. I detta samhälle som högaktar valfriheten är det omöjligt att stå utanför denna individualisering och dess tillhörande spel (Bauman, 2002, s. 61f).

Bauman framhåller även vikten av institutionerna, nationer och familjer, som kollektiva lösningar på individuella problem. Dessa syftade till att bringa betydelse och trygghet för individen. I detta senmoderna samhälle har kopplingen till dessa, tidigare viktiga institutioner, en allt svagare koppling för den enskilda individen. Nationalstaten och familjen har en betydligt mer redundant roll att spela i en människas liv idag än för tidigare generationer, vilket fått till konsekvens att meningen med livet blivit allt mer vagt i det senmoderna samhället (Bauman, 2000, s. 150ff). I det senmoderna samhället växer sig en identitetsdiskurs allt starkare som en konsekvens av en moderniseringsprocess som över tid underminerat tidigare kollektivt starka identiteter såsom familj, klass och religion till förmån för att individen själv ska få utforma sitt liv. I en flytande modernitet (föränderligt samhälle) blir identitetsbygget avgörande men betoningen ligger inte på hur, utan istället på *vilken* identitet individen väljer samt hur den ska kunna bytas ut ifall den förlorar sin dragningskraft. Det som får individer att präglas av oro har att göra med den osäkerhet de känner för att den valda identitetens glans snabbt ska falna. Detta får till konsekvens att individen aldrig kan slå sig till ro och koppla av med en identitet och att dennes identitetsskapande präglas av ett visst mått av riskmedvetenhet (Bauman, 2002, s. 179).

Thomas Ziehe menar att ungdomars intresse för att finna sig själva är ett uttryck för att erhålla en ökad trygghet i en annars så destabiliserande värld. Konstruktionen av den egna identiteten kan dock i sig självt ta en förtryckande form. I det senmoderna samhället krävs det att individerna kontinuerligt utvecklar, tryggar och omkonstruerar sin identitet; vilken ofta baseras på de konkurrerande personlighetsutkasten som basuneras ut via massmedia och vinstdrivande verksamheter. Detta kan tänkas leda till en ständigt närvarande social och psykisk konkurrens mellan individer (Ziehe, 1993, s. 37).

Bauman menar att detta kommer leda till att individer oundvikligen kommer att stöta på känslor av förtryck. I och med att individen kommer att behöva agera i en konflikt av vad hen vill göra (samt vad andra vill att denne ska göra) mot de reella möjligheterna att agera efter dessa. Känslan av att vara tudelad (hantera dessa konflikter) kan även stärkas av att individen ständigt erhåller diverse, ofta motstridiga, budskap från det omkringliggande samhället (Bauman, 1988, s. 50f). Denna kulturella frikoppling i det senmoderna samhällsbygget leder därmed, enligt Bauman, till att dess invånare blivit allt mer självständiga och fria. De ges nu

mandat att ta beslut i diverse spörsmål, mer än vid någon tidpunkt tidigare. Detta får dock som konsekvens att de känner sig mer exkluderade och otrygga än någonsin tidigare, då offer i ett senmodernt samhälle skördas enligt en bisarr logik. Det blir för individen omöjligt att förutse vem som (och hur den) drabbas. Bauman menar därför att otryggheten är en mäktig individualiserade kraft, som kommer att splittra istället för att ena individerna i samhället (Bauman, 2002, s. 35).

Även Ziehe menar att sökandet efter sig själv, på gott och ont, sker på ett helt annat sätt än tidigare då detta ålagts individen själv. Vidare framför Ziehe att detta kan leda till stressrelaterade problem för ungdomar som de kan ha svårt att hantera då de i processen kan uppleva sig vara ensamma. Ungdomar tenderar idag att hantera sina känslor av stress samt möta kriser på ett nytt sätt än tidigare, vilket innebär att det blir svårt för äldre att förstå och hjälpa den unga individen på ett adekvat sätt. Detta kan, enligt Ziehe, tänkas bero på att ungdomars uppväxtförhållanden skiljer sig från tidigare generationer, till stor del på grund av det ökade informationsflödet samt ett förändrat meningsskapande (Ziehe, 1993, s. 112). Vidare menar Beck därutöver att det senmoderna samhällets modernisering/individualisering har lett till att individens val och leverne är förknippat med allehanda risker (Beck, 2000, s. 120ff).

Det senmoderna samhällets möjligheter att välja vad man vill göra beror, enligt Ziehe, på att det inte längre är givet att förhålla sig till sedan tidigare etablerade normer och traditioner. Ungdomen har genomgått en kulturell friställning, vilket - som även Bauman nämner - påverkar deras identitetsskapande. Ungdomar tenderar nu att se sig från ett utifrånperspektiv, vilket innebär att de ständigt behöver förhålla sig till hur de "bör vara". Ungdomar behöver därmed, på egen hand, hitta sig själva och samtidigt förhålla sig till vad samhället säger att man borde vara, vilket Ziehe benämner som en *ökande reflexivitet*. Vi är nu med andra ord medvetna om att om att vi erhåller en ökad frihet att påverka men att valet inte är helt fritt då vi endast förmår att välja baserat på våra invanda tolkningar om hur man ska leva. Därutöver existerar det överhängande kravet att individen ska stå till svars för sina val (Ziehe, 2003, s. 24f). Bauman fyller på och menar att individer måste förklara vad de gör, motstå argument, försvara sig med hänvisning till rådande normer som de inte själva varit med och skapat (Bauman, 2002, s. 215).

Vidare framhåller Bauman att vi individer i ett senmodernt samhälle har en självklar ideologisk grundsyn. En syn där individualistiska förutsättningar, den fria marknadens förtjänster och dess betoning på entreprenörskap, är centralpunkter, vilket Bauman menar är i enlighet med den nyliberala ideologin. Detta, menar han, märks tydligt då det ses som det objektiva och självklara förhållningssättet även då det är resultatet av en kontinuerlig utveckling över en längre tid. Att invånarna inte är medvetna om att det innebär att de kapitulerat inför den

inbillade verklighetens spelregler. Denna brist av ifrågasättande, menar Bauman, är unik för just den nyliberala samhällsdiskursen (Bauman, 2000, s. 148f).

Detta förhållningssätt till marknadsekonomiska lösningar har lett till stora förändringar inom offentlig sektor, vilket på sikt kan få stora konsekvenser. Avregleringar av statsapparaten innebär även ett urholkande av det samhälleliga skyddsnät som konstruerats för att hjälpa människor i behov. Detta menar Bauman kan komma att leda till att invånare över tid kommer att förlora sin tillit till centrala samhälleliga institutioner, såsom skolan (Bauman, 2002, s. 105ff). Bauman menar att det är en självklarhet att införandet av marknadsmekanismer i en sektor inte kommer att leda till att företagen främst bedriver sin verksamhet för kärleken till kunderna, även om många företag anspelar på det (Bauman, 1988, s. 66). Beck beskriver den sociala bumerangeffekt som innebär att tidigare samhällens beslut och sätt att leva på påverkar dagens situation. Effekten innebär att dagens beslut och det sätt vi lever på idag kommer påverka framtidens samhälle. Utöver detta menar Beck att de risker som är förknippade med konstruktionen av dagens samhälle ofta är svåra att förutse, men att det kommer att drabba de som undvikit att ta sitt rättmätiga ansvar. Beck menar även att gemene man i det senmoderna samhället tenderar att göra det mesta för att sko sig själva. Vilket innebär att man bortser från mer eller mindre uppenbara risker med sitt leverne så länge det inte drabbar sig själv eller någon närstående. Detta kan vara problematiskt då ekonomisk/personlig lönsamhet för individen inte alltid går hand i hand med vad som är lönsamt för samhället i stort (Beck, 2000, s. 52ff). Detta har gett upphov till det som Beck benämner som ett risksamhälle, vilket innebär att människor står inför stora problem som de över tid kommer att ha svårt att hantera. Dessa problem existerar på grund av att samhället är konstruerat på ett sätt som strävar efter ständig ekonomisk tillväxt och därigenom präglas av, ibland, allt för kortsiktiga beslut. Beck menar att detta möjliggjorts genom att individer sett industrisamhällets framväxt som självklar. Risksamhället har uppstått i och med att alla inblandade varit oförstående inför dess långsiktiga effekter (Beck 1995, s. 33f).

Det som Bauman kallar *den flytande moderniteten* kännetecknas av att institutioner och myndigheter reduceras och att deras möjlighet att påverka och förändra samhällsutvecklingen begränsas. En central komponent för denna nya tid, den flytande moderniteten, är en uppluckring av förhållandet mellan olika grupper. Gruppdynamiken och förhållandet med andra grupper är under återkommande förändring. Tidigare centrala aktörer, såsom organisationer, institutioner (så som skolan) och individer, anpassar sig nu efter varandra och verkar tillsammans i en miljö och en situation där riktningen är oviss. En vital del i detta teoribygge är att individer till en betydande del befriat sig från diverse kollektiva kopplingar, vilket Bauman menar beror på att samhällsstrukturer som sedan länge förbundet individer över

tid har upphört att gälla. Individualiseringen av samhället ses som en pågående process, en individs identitet är inte längre predestinerad utan något som vi själva kontinuerligt omskapar. Den bärande idén är att lösgöra individen från socialt medfödda förutsättningar, såsom sociala och ekonomiska möjligheter. Identiteten har gått från att vara något givet till en uppgift (Bauman 2002, s. 176). Denna förändring beror delvis på den tekniska utvecklingen, individer lever i ett samhälle som är präglad av ständig uppkoppling och ett aldrig sinande informationsflöde. Vilket ställer krav på individen att förmå tolka dess olika budskap för att se till att inte utsätta sig för potentiella risker. I risksamhället, menar Beck, kan vem som helst bli drabbad av en möjlig katastrof - när som helst. Då samhället är under ständig förändring krävs det att individen kontinuerligt reflekterar för att överse diverse faror i framtiden (Beck, 1995, s. 48f). Dessa potentiella risker som är förenade med vissa val kan synliggöras med hjälp av experter på området. I det senmoderna samhället tenderar individer att ha en stor tilltro till experters utlåtanden och uppbyggda mätinstrument, vilka har till syfte att synliggöra potentiella risker som är förknippade med individens möjliga val. Experter kan emellertid nå fram till olika slutsatser om huruvida ett val är förknippat med några risker eller inte. Beck framhåller därför att individer i ett senmodernt samhälle (risksamhälle) hela tiden måste vara kritiska till den information dessa experter genererar (Beck, 1992, s. 31/77).

Detta samhälle, präglad av förändrad kommunikation och ett flytande förhållande mellan grupper, har lett till att marknadskrafter stärkt sin påverkan över staten och dess myndigheter/institutioner, däribland skolan. Ännu en betydande förändring i den senmoderna samhällskontexten är, enligt Ziehe, att prestationsprincipen vunnit allt större mark och att det fått en absolut påverkan över skolans verksamhet. Skolan är inte en apart del av samhället som följer sin egen plan utan följer med i samhällets utveckling och politiska beslut. Ziehe menar att prestationsprincipen i skolan ter sig på olika sätt: Genom registrering, mätinstrument, jämförelser och bedömningar. Skolan har, enligt Ziehe, aldrig varit så präglad av mätningar och jämförelser än vad den är nu. Ungdomar lever under en social och psykisk press att ideligen kvalificera sig både för sig själva och för det omgivande samhället (prestationsprincipen), vilket kan leda till kontinuerliga känslor av stress (Ziehe, 1993, s. 36f).

Då den ökade graden av individualiseringen av samhället inneburit att kollektiva problem kommit att ses som enskilda individers problem och således som att det är deras ansvar att lösa dessa och förmår man inte att göra det så är det ett personligt misslyckande. I ett samhälle som är starkt präglad av en individualistisk tidsanda blir det komplicerat att resonera kring det "allmänna bästa", då den universella viljan är individuell framgång. Detta tydliggörs i den politiska diskursen där man nu tenderar att prata om "människans rättigheter" framför det tidigare använda "ett rättvist samhälle" (Bauman, 2002, s. 125ff).

I huvudsak är det tre tankegångar som kommer att användas för att förstå recensionssystemet; skolor och elevers identitetsskapande, de riskminimerande handlingarna samt betydelsen av att navigera och agera i informationsflödet. I den sammansatta diskussions- och analysdelen återknyts dessa teoretiska tankegångar till recensionssystemet i en samhällelig kontext.

2.6.Syfte och frågeställningar

2.6.1. Syfte

Recensioner av skolor är ett växande fenomen som i allt större utsträckning används av elever i deras gymnasieval. Studien ämnar undersöka vad elever som söker till gymnasieskolan kan tänkas möta då de läser recensionstexter. Syftet är att kvantitativt kartlägga recensionssystemets omfattning; vilka sakfrågor som tas upp i recensionstexterna samt hur sakfrågorna beskrivs – i positiva, negativa eller neutrala ordalag. Därtill är syftet att kvalitativt undersöka hur recensionstexterna är konstruerade samt hur en marknadsskildring framträder och vilka konsekvenser det kan få.

Avslutningsvis syftar uppsatsen till att diskutera recensionssystemet i en större samhällskontext - som ett resultat av och en del i vår samtid. Detta görs i en sammansatt diskussions- och analysdel.

2.6.2. Frågeställningar

Kvantitativa

- Vilka ämnen och teman förekommer i recensionstexter av gymnasieskolor samt hur frekvent är förekomsten?
- Hur värderas (positivt, negativt eller neutralt) de olika temana i recensionerna?

Kvalitativa

- På vilket sätt är recensionstexterna semantiskt konstruerade och hur kan dessa tolkas?
- På vilket sätt framträder en skolmarknadsskildring i recensionstexterna?

3. Metod

Studiens syfte är tudelat – och likaså metoden för att uppnå det. Den ena delen är av kvantitativ art och syftar till att kartlägga recensionssystemets omfattning samt att på en övergripande nivå förklara innehållet i recensionerna. Studiens andra del har en kvalitativ riktning och ämnar istället ge en mer djupgående analys av recensionstexternas innebörd. Inledningsvis gjordes dock en sökningsgenomgång för att se vilka webbplatser som erbjuder recensionssystem om skolor som överhuvudtaget finns att tillgå offentligt och som är relevanta för ämnet.

3.1. Inledande kartläggning av området - Recensionssystem

Genom att i olika söktjänster och i sociala medier söka efter relaterade begrepp; skolor, gymnasieskolor, gymnasievalet, betyg, recensioner, omdömen, med flera framkom att möjligheten att söka upp den typen av omdömen finns att tillgå på ett antal webbplatser.

Med söktjänsten Google kan användare söka efter organisationer av alla slag och i sökresultatet se en kort sammanställning; en kort beskrivning av organisationen, kontaktuppgifter, adress, eventuella öppettider samt ett genomsnittligt recensionsbetyg som lämnats av användarna. Intill det redovisade betyget kan man, ett klick bort, läsa recensionstexterna mer utförligt. På motsvarande sätt har många organisationer registrerat sig på Facebook och finns då tillgängliga för användarna att läsa och lämna omdömen på organisationens Facebook-sida. Båda dessa recensionssystem är publika för alla att ta del av. Såväl gymnasieskolor som grundskolor går att finna i båda dessa plattformar (Facebook och Google) dit miljontals svenskar hittar dagligen (Internetstiftelsen 2018). De redovisade recensionsbetygen i Google-sammanställningen kan även vara en sammanställning från andra webbplatser på vilka det finns någon form av betygssystem. En sådan webbplats som det ofta hänvisas till vid sökning av gymnasieskolor är *gymnasium.se*.

3.2. Övergripande avgränsning

För att få en struktur i hur recensionssystemen kring gymnasieskolor kan undersökas är en övergripande avgränsning för studien nödvändig. Det första och givna kriteriet är att webbplatsen med recensioner är åtkomlig för gymnasiesökande elever. Det är viktigt att webbplatsen är en plats dit sökande elever på ett logiskt sätt hittar fram. Därtill bör webbplatsen inkludera samtliga gymnasieskolor - vilket kan antas bidra till att elever med större sannolikhet söker sig till webbplatsen. Efter en inledande kartläggning blev det tydligt att *gymnasium.se* inte bara är den tjänst som uppfyller alla dessa kriterier, utan att det också är en webbplats som gjort recensioner av (gymnasie)skolor till en central del av webbplatsens tjänst. Det är en

webbplats som också återkommande ligger bland högsta sökträffarna hos de största söktjänsterna och dessutom den webbplats dit Googles betygssammanställning oftast länkar till vid sökning av gymnasieskolor. Se sökresultat från Google i Bilaga 1.

3.3. Kombinerade metoder

Den kombination av metoder som används för att angripa problemet är nära besläktad med det som kallas för *grundad teori* (engelska *grounded theory*) inom vilken det induktiva och deduktiva förhållningssättet kombineras (Watt Boolsen 2007, s. 126f). Det innebär att den teori som används som utgångspunkt i arbetet utvecklas allteftersom en systematisk analys pågår. En kvantitativ innehållsanalys av empirin ger så småningom en idé om tillämpbara teorier att utgå ifrån, som därefter kan användas för att betrakta empirin på nytt och på djupet. Strauss och Corbin menar att forskningen inte utgår från en teori utan att den uppstår ur datan (ibid.). Dock har denna studie haft en grundläggande idé om det teoretiska ramverk som utgör uppsatsens bas. Den inledande analysen bidrar ändock till att tydliggöra och specificera hur teorierna kan komma till användning samt vilken typ av metod som lämpar sig för den kvalitativa textanalysen.

3.4. Del 1 - En kvantitativ innehållsanalys av recensionstexter

3.4.1. Urval och avgränsningar

De gymnasieskolor som ingår i studien har avgränsats till att omfatta gymnasieskolor inom Stockholms län. Detta dels med motivet att få ett lämpligt omfång på empirin avseende uppsatsens storlek. Men framförallt för att antalet gymnasieskolor och elever är störst i Stockholm (jämfört med andra regioner) vilket ger eleverna i området flest valmöjligheter bland gymnasieskolor och därmed större incitament att lämna recensioner om en skola vilket framgår av att Stockholmssituerade står för cirka 40 procent av besöken på gymnasium.se, (Se 2.4.1 Gymnasium.se – en kartläggning av webbplatsen). Detta antagande innebär således att resultatet också blir representativt för liknande (stora) regioner med likartade förutsättningar. Samtliga skolor inom Stockholms län finns listade på gymnasium.se. Listan har kontrollerats mot Stockholms stads egen redogörelse av länets gymnasieskolor. I urvalet ingår inte skolor/företag som enbart bedriver särskilda utbildningar som till exempel språkresor och utbytesutbildningar, vilka ingått i gymnasium.se:s listade gymnasieskolor. Antalet gymnasieskolor i länet uppgår till 184 stycken. För att få ett representativt urval bland dessa har ett stickprov tagits av skolorna genom ett systematiskt urval (Ejlertsson 2012, s. 29f). Skolorna har listats alfabetiskt, varpå var sjätte skola från listan ingått i stickprovet – totalt 31

stycken. Även de skolor som inte har någon recension räknas med i denna urvalsprocess. Av dessa slumpmässigt, numeriskt utvalda, inkluderas de åtta senast daterade recensionstexterna i empirin. I de fall de utvalda skolorna har färre än åtta recensioner inkluderas samtliga recensioner i empirin. Antalet recensioner för innehållsanalysen uppgår således till 146 stycken, vilket utgör knappt 10 procent av det totala antalet recensioner av skolor inom Stockholms län (1525 stycken).

Recensionstexterna måste bestå av ett analyserbart innehåll för att ingå i urvalet. Recensionstexter bestående av oförståelig text eller tecken, betraktas som ej analyserbara. En recension kan utföras av vem som helst och skulle teoretiskt sett kunna skrivas av skolan själv/föräldrar eller till och med en så kallad "bot" (ett automatiserat datorprogram). Något urval baserat på detta görs dock inte. Detta på grund av att det som är av intresse för studien är vad sökande elever faktiskt möter vid läsandet av recensionstexter - vem som skrivit dessa blir således mindre intressant. Dessutom skulle en sådan gallring av "falska" recensioner riskera att bli godtycklig.

3.4.2. Innehållsanalysens tillvägagångssätt

Innehållsanalysen genomförs genom att recensionstexterna läses igenom i sin helhet. Recensionstextens analyserbara delar analyseras och bryts ner till kortare sammanfattande meningar. Dessa sammanfattande meningar är innehållsanalysens minsta enhet, vilka i uppsatsen kommer att benämnas *notiser*. Notiserna kategoriseras en första gång utifrån vilket tema de först tycks beröra; lärare, elever, utbildning, skolmat, rektor, lokaler med mera. Därtill ges de tematiserade notiserna vissa koder. Exempelvis notisen "Lärarna är kunniga på sina ämnen" ges temat *Lärare* och kodas med beteckningen *kompetens*. Efter genomgången listas samtliga uttolkade teman och kategorier för att noggrannare grupperas i teman med underliggande kategorier och subkategorier utifrån bestämda benämningar. Därefter görs ytterligare en genomgång av recensionerna för att etikettera samtliga notiser med de framtagna kategorierna och subkategorierna. Vid denna genomläsning betecknas dessutom notiserna – utifrån om den uttrycks positivt, neutralt/nyanserat eller negativt – med symbolerna '+', '1' respektive '-'. Detta benämns i uppsatsen som *notisvärdering*. I exempelnotisen ovan betecknas "Lärarens kompetens" med positiv notisvärdering.

För att sammanställa förekomsten av innehållet i recensionstexterna konstrueras en matris där varje tema, kategori och subkategori ges en egen kolumn, och varje recension en rad, varefter matrisen fylls med ett kvantitativt innehåll med notisvärderingar, vilka senare kan summeras och sammanställas.

En subkategori räknas endast en gång per recension även om den tas upp flera gånger i en och samma recension. Detta för att studien fokuserar på läsarens möjliga eller förmodade bild av vad som tas upp i recensionstexterna. Om en subkategori återupprepas flera gånger i samma kategori är det troligt att läsaren snarare lägger större vikt vid mångfalden av recensioner. Att endast räkna förekomsten en gång per recension medför dessutom att det på ett enkelt sätt går att räkna ut hur stor andel av recensionerna som tar upp en viss fråga och ger, på så vis, en mer rättvisande bild av förekomsten av ett tema.

3.5. Del 2 – En kvalitativ diskursanalys av recensionstexter

En vanlig och viktig kritik mot kvalitativa analyser är bristen på ”transparens” kring tillvägagångssättet, och vilka beslut som fattats under arbetets gång (Watt Boolsen 2007, s. 88f.). För att undvika detta avses undersökningen tydligt och utförligt klargöra analysprocessen.

Den kvalitativa textanalysen är i huvudsak inspirerad av det diskursanalytiska fältet. Inom detta fält betraktas inte språket som något neutralt, som bara återger en objektiv världsbild. Diskursanalysen utgår från en poststrukturalistisk syn på språket; språket ses dels som ett resultat av den sociala tillvaron men också som ett verktyg för konstruerande av det sociala livet (ibid., s. 168ff.). Språket återger inte på ett direkt och enkelt sätt verkligheten utan bidrar till att forma den (Boréus & Bergström 2012, s. 354). Boréus och Bergström (2018, s. 25) talar om att diskursanalysen “innefattar studier av meningsskapande kring olika frågor och samhällsfenomen, vad som är legitimt att uttrycka i ett visst sammanhang, vilka kategorier som används och vilka föreställningar som tas för givna men inte kommer till explicit uttryck.” Laclau och Mouffe menar att språket inte kan skiljas från det mänskliga handlandet i övrigt, utan utgör en del av det. Att språka blir således att agera (ibid. s. 364).

3.5.1. Urval och tillvägagångssätt

Utifrån de teman och kategorier som framkommer i del 1 väljs ett antal teman ut för en diskursiv textanalys. Bland dessa görs ett så kallat “riktat urval” av recensionstexter som analyseras utifrån en marknadsskild diskursiv kontext; hur förhållningssättet språkligt framträder i recensionstexterna. Valet av de specifika recensionstexterna bygger också på att temat återkommande behandlas utifrån ett särskilt förhållningssätt.

Recensionerna analyseras med hjälp av språkliga analysverktyg - dessa har tidigare använts i olika inriktningar av textanalyser. Att dessa verktyg från skilda “metodtraditioner” används gemensamt görs till följd av att recensionstexternas karaktär i sig själva består av ett brett spektrum av innehåll och kräver ett bredare grepp. I synnerhet de två första begreppen (som presenteras i följande avsnitt nedan) kommer från det diskursanalytiska fältet, medan de

senare begreppen kommer från det argumentationsanalytiska. Dessa textanalytiska begrepp bidrar i denna studie till att skapa en helhet i det textanalytiska arbetet.

Diskursanalys kan betraktas och användas både som teori för att förklara något specifikt, och som metod, ett tillvägagångssätt att genomföra textanalysen. I denna studie betraktas diskursanalysen som ett metodologiskt redskap.

3.5.2. Textanalytiska verktyg

Följande begrepp används i denna studie endast som metodologiska analysverktyg. I detta avseende ska analysbegreppet förstås som delning i mindre bitar. Som textanalytiskt verktyg innebär det således att recensionstexterna delas upp i meningar och ord och förstås utifrån texternas uppbyggnad, metaforer, begreppsanvändning med mera. Denna användning av analysbegreppet bör skiljas från *analys* där en teoretisk utgångspunkt tillämpas på det empiriska materialet. Nedan ges en kortare beskrivning av de textanalytiska verktyg som kommer att användas:

- **Modalitet** att det som framställs är en sanning och/eller om författaren instämmer med det som skrivs eller inte. (Philips & Winter Jørgensen 2000, s. 88). En stark modaliteten får betydelse för konstruerandet av en diskurs.
 - o “Skolmaten är väldigt dålig” En stark/objektiv modalitet.
 - o “Jag tycker inte om skolmaten” En svag/subjektiv modalitet.
- **Transitivitet:** hur objekt och subjekt binds samman genom passiva eller aktiva satser. Om någon/något framställs som agerande eller bara som ett resultat (ibid., s. 87).
 - o “Eleverna sköter sig inte” eleven blir en agerande *aktör*
 - o “Det är stökigt bland eleverna” eleven blir ett passivt *objekt*
- **Ethos** - hur skribenten, eller talaren framställer sig själv. Det kan till exempel handla om att lyfta sig själv som kunnig/trovärdig eller identifiera sig med någon viss grupp.
- **Pathos** - hur avsändaren söker övertyga genom att anspela på mottagarens känslor. (Ahrne & Svensson 2015, s. 163).
- **Logos** - skribentens avsikt att övertyga sina läsare genom att anspela till deras förnuftsformåga, genom att till exempel använda sig av logiska resonemang. (Boréus & Bergström 2018, s. 94)

Recensionstexterna är av vitt skilda karaktärer och analyseras således av olika analysverktyg avhängigt dess relevans. Det innebär att vissa textanalytiska verktyg kommer att tillämpas för att tolka somliga recensionstexter men inte andra.

3.5.3. Reliabilitet och validitet

Urvalet av recensionstexter är riktat, inte baserat på något slumpmässigt urval. Det baseras på att ett visst sätt att tala, som sammanfaller med en marknadsdiskurs, är återkommande inom respektive tema. Watt Boolsen (2007 s. 174) menar att reliabiliteten inom en diskursanalys ökas genom analys av "det avvikande fallet". De utvalda texterna kommer utifrån detta att kontrasteras genom ett urval av "de avvikande fallen". Watt Boolsen menar även att analysen ska göras med en gemensam överordnad struktur. Detta eftersträvas genom att texterna semantiskt analyseras med de bestämda analysbegreppen (från avsnitt 3.5.2 Textanalytiska verktyg). Som nämnts innan är dock recensionstexternas olika innehåll lämpat för vissa textanalytiska verktyg, men inte andra. Genom att upprepat läsa recensionstexterna och tolka på så många sätt som möjligt, med hjälp av de textanalytiska verktygen, är avsikten att ge studien en ökad reliabilitet.

3.5.4. Diskussion och analys

Denna studie innehåller inget enskilt analysavsnitt i vilken den teoretiska utgångspunkten tillämpas. I det sammansatta diskussions- och analysavsnittet (avsnitt 5) tillämpas istället den teoretiska ansatsen tillsammans med bakgrundslitteraturen på resultatet, och syftar till att förstå recensionssystemet och dess innehåll i en vidare samhällelig kontext.

4. Resultat

Resultatet är uppdelat i två delar utifrån forskningsfrågorna. I den första delen redovisas den kvantitativa innehållsanalysen av recensionstexter medan den andra delen består av den kvalitativa diskursanalysen.

4.1. Del 1 - Innehållsanalys av recensionstexter

Som en del av det inledande arbetet till studien genomfördes en kartläggning av recensionssystemet på gymnasium.se (Se Bilaga 3). I detta arbetet räknades antalet recensioner för respektive skola, vilka recensionsbetyg de fått, samt hur betyget fördelade sig per skola (från 1 – 5) inom samtliga 184 gymnasieskolor inom Stockholms län. Av dessa skolor har urvalet för innehållsanalysen resulterat i 146 recensioner från 31 olika gymnasieskolor. Dessa har analyserats, kategoriserats och tematiseras. Utifrån innehållet i recensionstexterna och hur frekvent de olika temana lyfts fram ges en översiktlig bild av vilket innehåll som läsarna av recensioner kan tänkas möta.

Innehållet i recensionerna har analyserats (kodats) och delats in i tre nivåer som i en trädstruktur; (1) *Temana* används som övergripande beskrivning av texternas ämnesområde. Temana består av ett antal (2) *Kategorier*. I de fall Kategorierna är omfattande och breda i sin betydelse delas dessa i (3) *Subkategorier*. Exempelvis kan en subkategori vara “*kompetenta lärare*”. Denna indelas i den överordnade Kategorin “*Lärarens professionalitet*”, vilken i sin tur ingår i det överordnade Temat “*Läraren*”.

4.1.1. Resultatpresentation

Recensionstexternas innehåll presenteras huvudsakligen i tabeller över respektive tema samt genom en översiktlig redogörelse av det relevanta innehållet i tabellerna. Tabellerna visar hur stor andel av recensionstexterna som tar upp en subkategori, kategori eller ett tema. Det innebär att en recension som tar upp en subkategori flera gånger ändå räknas endast en (1) gång. En recension kan dock ta upp allt ifrån en till (teoretiskt sett) alla subkategorier, kategorier eller teman. Det innebär att varje enskild kategori kan uppnå 100 procent (om alla recensioner tar upp detta). Trädstrukturen med underordnade subkategorier innebär även att en recension kan beröra flera subkategorier, men dessa räknas då endast som att kategorin omnämns en gång. Det innebär att summan av antalet recensioner som tar upp subkategorier kan överstiga antalet i de överordnade kategorierna respektive temana. Detta för att det inte ska framstå som att ett tema eller en kategori är mer frekvent förekommen till följd av att en recensent berör flera av de underordnade subkategorierna. Om en recensent exempelvis nämner *lärarens behörighet*,

hjälpksamhet och *kompetens*, (tre subkategorier) så räknas det endast som att en *lärarens profession* (kategorin) endast nämns en gång, och likaså för det överordnade temat *läraren*. En sammanställning av innehållet i innehållsanalysen, med subkategorier, kategorier och teman finns att tillgå tabellform i Bilaga 2. Andelstalen är avrundade till närmaste heltal.

4.1.2. Tematisering

Inledningsvis ges en bild av vilka de övergripande temana är som tas upp i recensionstexterna, samt hur frekventa de är. De teman som tas upp i recensionstexterna är (i storleksordning från vanligast) "*Skolan*", *Lärare*, *Utbildning och undervisning*, *Elever*, *Faciliteter samt Styrning och ledning*. Samtliga utlåtanden i recensionerna har kategoriserats och tematiseras under någon av dessa teman. I Tabell 1 redovisas hur stort antal och andel av recensionerna som tar upp respektive Tema.

Tabell 1. Kategoriserade teman och förekomsten i recensionstexter. Antal och andel.

Tema	Antal	Andel
"Skolan"	103	71
Lärare	89	61
Utbildning och undervisning	83	57
Elever	69	47
Faciliteter	40	27
Styrning och ledning	23	16

Av tabellen framgår att det breda Temat "*Skola*" är vanligaste temat som tas upp i 71 procent av recensionerna. Därefter kommer *Lärare* (61 procent), följt av *Utbildning och undervisning* (57 procent). Knappt hälften av recensionerna (47 procent) tar upp Temat *Elever*. Drygt var fjärde (27 procent) tar upp *facilitetsfrågor* och 16 procent av recensionerna lyfter frågor kring *Styrning och ledning*.

Temana "*Skola*" samt *Utbildning och undervisning* är omfattande teman som rymmer en bredd av olika kategorier. Varje Tema med underliggande Kategorier och eventuella Subkategorier presenteras i det följande.

4.1.3. "Skolan"

Denna kategori representeras av ett relativt brett spektrum av Subkategorier som alla, på olika sätt berör, skolan. Se Tabell 2 nedan.

Tabell 2. Temat "Skolan", underliggande kategorier (rött) och subkategorier (grå/vårt). Antal recensioner som tagit upp en viss fråga,, andelen recensioner som tagit upp den samt värderingsfördelning; hur värderingen (positivt, negativt eller neutralt/nyanserat) av den specifika sakfrågan fördelar sig bland de som lyfter den..

Kategorier/subkategorier	Antal	Andel	Värderingsfördelning		
			Positiv	Neutral/ nyanserad	Negativ
Skolan: allmänt värdeomdöme	51	35	86	0	14
Läge och storlek	13	9			
Geografiskt läge	7	5	86	14	0
Elevantal/skolans storlek	7	5	86	14	0
Mat	30	21	-	-	-
Allmänt: mat	29	20	48	17	34
"Matsystem"	2	1	100	0	0
Arbetsmiljö och hälsa	28	19	-	-	-
Psykisk hälsa	4	3	50	0	50
Stress	4	3	0	50	50
Regler	2	1	0	50	50
Studiero	8	6	88	0	13
Trivsel	14	10	79	0	21
Fördelaktigheter	8	6	-	-	-
Allmänt fördelaktigheter	1	1	100	0	0
Skåp	1	1	0	0	100
Resor	4	1	100	0	0
Frukost	2	1	100	0	0
Utbildningsmaterial	12	8	-	-	-
Allmänt utbildningsmaterial	2	1	100	0	0
Datorer	3	2	33	0	67
IT-system	1	1	100	0	0
Skolböcker	2	1	0	0	100
Programspecifika	4	3	100	0	0

Den översta kategorin i tabellen redogör *Allmänt värdeomdöme* om skolan/utbildningen; oftast enkla utlåtanden som "bra skola" eller "dålig skola" utan vidare specificering. Denna typ av utlåtande återfinns i 35 procent av recensioner, varav 86 procent nämnder det i positiva ordalag.

9 procent tar upp *Läge och storlek* på skolan. Där ett par enstaka lyfter det informellt/ neutralt men där majoriteten framhäver de positiva aspekterna. Vanligt förekommande är att recensenten benämner en liten skola (lågt elevantal) i positiva ordalag; som familjär och som en plats där man blir sedd. Samt att lyfta skolans närmiljö som något positivt när den är omgärdad av vacker natur.

Kategorin *Mat* tas upp i 21 procent av recensionerna - de flesta i enkla värdeomdömen kring om maten är "bra" eller "dålig", några redogör även för hur varierad kosten är på skolan. Ett fåtal nämner hur skolans matsystem fungerar (till exempel matkort).

Inom *Arbetsmiljö och hälsa* framkommer det att psykisk hälsa (3 procent) och stress (3 procent) lyfts fördelat över olika kategorier. Ofta beroende på vilket stöd de erhållit vid kraftig

stress/depression, vilket ibland föranletts av en hög studietakt. Vidare förekommer utlåtanden om skolans studiero (6 procent) och upplevd trivsel (10 procent), bäggedera förekommer oftast i en positiv kontext.

Fördelaktigheter framkommer i 5 procent av recensionerna. Inom kategorin refererar de flesta till möjligheten att åka iväg på resor inom skolan/utbildningen 3 procent. Detta lyfts fram som en upplevelse som är nära anknuten till utbildningen och ibland mer apart som en förmån för de som varit på plats och presterat i skolan. En nämner avsaknaden av skåp i skolan och ett par lyfter förmånen att få gratis frukost i skolan.

I recensioner som berör **Utbildningsmaterial** omnämner tillgång till material/redskap för skolgången. De nämner det antingen som tillgången till (positivt) eller avsaknaden av (negativt). Däribland lyfts datorer (2 procent), IT-system, skolböcker och programspecifika tillgångar, till exempel frisörsal (3 procent).

4.1.4. Lärare

Temat **Lärare** omnämns i 61 procent av recensionerna. Omnämmande har kategoriserats i tre delar; **Professionellt** (lärarens yrkesroll) och **Relationellt** (läraren som person) utifrån vilka av lärarens egenskaper som lyfts samt “mellankategorin” **Engagemang** som kan anspela på såväl lärarens professionella engagemang (i sitt ämne eller i elevers utveckling kompetensutveckling) som hens relationella engagemang i elevens person. Se Tabell 3.

Tabell 3. Temat Lärare, underliggande kategorier (rött) och subkategorier (grå/vårt). Antal recensioner som tagit upp en viss fråga, andelen recensioner som tagit upp den samt värderingsfördelning; hur värderingen (positivt, negativt eller neutralt/nyanserat) av den specifika sakfrågan fördelar sig bland de som lyfter den.

Kategorier/subkategorier	Antal	Andel	Värderingsfördelning		
			Positiv	Neutral/ nyanserad	Negativ
Lärare - totalt	89	61	-	-	-
Allmänt värdeomdöme	35	24	80	14	6
Professionellt	34	23	-	-	-
Kompetenta (erfarna)	14	10	79	0	21
Behöriga	2	1	100	0	0
Motiverande	7	5	100	0	0
Hjälpsamma	13	9	77	0	23
Mentorskap	2	1	100	0	0
Relationellt	26	18	-	-	-
Snälla sköna	16	11	75	0	25
Ser individen	6	4	100	0	0
Läraryelevrelation/ jämlikhet	7	5	100	0	0
Engagemang/entusiasm	21	14	71	0	29

I 24 procent av recensionerna ges ett allmänt värdeomdöme om lärarna som “bra” eller “dåliga”. Av dessa var 80 procent positiva, 6 procent negativa och 14 procent betecknas neutralt (“ok lärare”) eller nyanserat (vissa lärare är bra och vissa är dåliga).

Bland de som lyfter fram de *Professionella* aspekterna (23 procent) är lärarens *kompetens* och *hjälpksamhet* mest frekvent. Lärares *Relationella* aspekter lyfts fram av 18 procent av recensionerna inom vilken lärarens sympatiska förmåga (*snälla*, "sköna") är vanligast förekommande. Lärares *Engagemang* nämns i 14 procent av recensionerna varav 71 är positiva medan 29 procent är anser att lärarna är oengagerade.

4.1.5. Skolledning och styrning

Ett mindre vanligt tema är recensioner kring Styrning och ledning. Se Tabell 4.

Tabell 4. Temat Skolledning och styrning, underliggande kategorier (rött) och subkategorier (grå/vårt). Antal recensioner som tagit upp en viss fråga,, andelen recensioner som tagit upp den samt värderingsfördelning; hur värderingen (positivt, negativt eller neutralt/nyanserat) av den specifika sakfrågan fördelar sig bland de som lyfter den.

Kategorier/subkategorier	Antal	Andel	Värderingsfördelning		
			Positiv	Neutral/ nyanserat	Negativ
Ledning och rektorer - totalt	23	16	-	-	-
Allmänt värdeomdöme	1	1	0	0	100
Lyhördhet: hjälpsamhet, engagemang.	13	9	69	0	31
Organisatoriska frågor	10	7	-	-	-
Allmänt org. frågor	6	4	0	0	100
Läraryfrånvaro/vikarier och personalomsättning	7	5	0	0	100

Andelen recensioner som nämner någon aspekt som har att göra med ledningen, rektorn och/eller organisatoriska frågor är 16 procent. En person lämnar ett negativt värdeomdöme. De övriga kommentarerna inom kategorin *Lyhördhet*, handlar om ledningens och/eller rektorns upplevda hjälpsamhet och engagemang. Vad gäller denna fråga är två tredjedelar av recensionerna positivt inställda då de berör ämnet. Bland de recensioner som lyfter fram *Organisatoriska frågor* (7 procent) anser samtliga att man i allmänhet organiserar verksamheten dåligt (4 procent) och att man är missnöjda med beslut. En annan subkategori som placerats under organisatoriska frågor berör *Läraryfrånvaro/personalomsättning* (även om recensenterna sällan explicit berör ledningens hantering av denna). Samtliga 5 procent som berör frågan uttrycker ett missnöje till följd av en hög sådan.

4.1.6. Elever

Inom detta tema återfinns de delar av recensionerna som beskriver eleverna och stämningen bland dem på skolan. Se Tabell 5.

Tabell 5. Temat Elever, underliggande kategorier (rött) och subkategorier (grå/vått). Antal recensioner som tagit upp en viss fråga., andelen recensioner som tagit upp den samt värderingsfördelning; hur värderingen (positivt, negativt eller neutralt/nyanserat) av den specifika sakfrågan fördelar sig bland de som lyfter den.

Kategorier/subkategorier	Antal	Andel	Värderingsfördelning		
			Positiv	Neutral/ nyanserad	Negativ
Elevrelaterat - totalt	69	47	-	-	-
Elevorganisationer	8	6	88	0	13
Kamratbeteende	12	8	-	-	-
Studieengagemang	10	7	40	0	60
Ordning & hyfs	3	2	33	0	67
"Det sociala"	61	42	-	-	-
Vänlighet, angenämhet	9	6	100	0	0
Vänskapsband	11	8	91	0	9
Mångkultur	3	2	67	33	0
Tolerans, trakasserier	9	6	56	0	44
Gemytlighet/gemenskap	21	14	95	0	5
Atmosfär	30	21	97	0	3

Temat har framkommit i 47 procent av recensionerna. Kategorin *Elevorganisationer* lyfts av 6 procent vilka till övervägande del (88 procent) beskrivits i positiva ordalag. (Enstaka recensioner talar inte om dessa organisationer utifrån elevernas engagemang i dessa utan snarare om förekomsten, vilket skulle kunna kategoriseras inom skolans struktur. För enkelhetens skull har dock dessa samlats i en gemensam kategori under detta tema.) De andra kategorierna *Kamratbeteende* och *Det sociala* är uppdelade utifrån distinktionen mellan, å ena sidan, klasskamraterna som medarbetare, en form av kollega och dess "professionella" beteende och, å andra sidan, det sociala livet i övrigt på skolan; vännerna, gemytligheten, allmänna beteendet. Kamratbeteendet framträder i 8 procent av recensionerna, där merparten (7 procent) fokuserar på elevernas *studieengagemang* (eller avsaknaden av det) och en mindre andel (2 procent) belyser elevernas *ordningsbeteende/skötsamhet och hyfs*. Dessa två subkategorier lyfts till övervägande del fram (60 respektive 67 procent) i negativa ordalag.

"Det sociala" är en tämligen vanligt förekommande kategori som förekommer i hela 42 procent av recensionerna. Det vanligast förekommande sättet att beskriva det sociala livet/samspelet är genom att beskriva "atmosfären" eller "stämningen" varav nästintill samtliga med en positiv beskrivning framträder (97 procent). En närliggande subkategori, *gemytlighet/gemenskap* bland eleverna (i kontrast till anonymitet och/eller icke-sammanhållning) och lyfts fram av 14 procent av recensenterna varav även dessa med klar positiv redogörelse (95 procent). I 8 procent av recensionerna tas *Vänskapsband* upp; möjligheten och förutsättningen att skapa vänner. Eleverna benämns i 6 procent av recensionerna som "snälla"/"sköna" eller dylikt. *Tolerans* (inom vilken trakasserier/mobbing inkluderas) tas upp i 6 procent av recensionerna. Närmare hälften av dessa ger en negativ bild av toleransen. *Mångkultur* tas upp av ett fåtal recensioner (2 procent) och har en positiv eller neutral beskrivning.

4.1.7. Faciliteter

Även temat faciliteter tas återkommande upp i recensionerna (27 procent av recensionerna), dessa har delats upp i två kategorier.

Tabell 6. Temat Faciliteter, underliggande kategorier (rött) och subkategorier (grå/vårt). Antal recensioner som tagit upp en viss fråga, andelen recensioner som tagit upp den samt värderingsfördelning; hur värderingen (positivt, negativt eller neutralt/nyanserat) av den specifika sakfrågan fördelar sig bland de som lyfter den.

Kategorier/subkategorier	Antal	Andel	Värderingsfördelning		
			Positiv	Neutral/ nyanserad	Negativ
Facilitetsfrågor - totalt	40	27	-	-	-
Facilitet - tillgång	12	8	-	-	-
Allmänt - tillgång	3	2	67	33	0
Café	4	3	100	0	0
Tyst våning, studierum	3	2	100	0	0
Idrottshall	2	1	50	50	0
Skolgård	2	1	50	0	50
Facilitet - kvalité	35	24	-	-	-
Allmänt: kvalité	13	9	54	15	31
Renlighet/skick/luft	15	10	53	0	47
(o)anpassade lokaler	10	7	20	0	80
Inredning	6	4	67	0	33

Den första kategorin, *tillgången till* olika lokaler (8 procent av recensionerna) omfattar såväl utbildningsspecifika lokaler (till exempel idrottshall) och mer "förmånliga" sådana (caféer och dylikt). Det är en jämn spridningen om vad som framkommer gällande tillgången. Generellt tenderar recensenterna att lyfta tillgången i positiva ordalag.

Den andra kategorin berör skolfaciliteternas *kvalité* (24 procent av recensionerna). Det är betydligt fler som berör kvalitén av lokalerna samt huruvida lokalerna är anpassade efter ändamålet. Beskrivningen av faciliteternas *kvalité* samt *skicket* (renlighet, temperatur och/eller luftkvalité med mera) fördelar sig relativt jämt mellan bra och dåliga omdömen, även om det är en viss fördel åt positiva omdömen är det kommer till faciliteternas kvalité (54 respektive 31 procent, resten neutralt inställda). Större blir skillnaderna när det gäller *skolanpassade lokaler*, där det är en klar majoritet som anser att lokalerna inte är anpassade för verksamheten (80 procent). Vad gäller den allmänna *inredningen*, som omnämns i 4 procent av recensionerna, beskrivs denna positivt av två tredjedelar.

4.1.8. Utbildning och undervisning

Detta Tema sammanställer aspekter som berör utbildningen, undervisningen och bedömningsfrågor. Se Tabell 7.

Tabell 7. Temat Utbildning och undervisning, underliggande kategorier (rött) och subkategorier (grå/vått). Antal recensioner som tagit upp en viss fråga., andelen recensioner som tagit upp den samt värderingsfördelning; hur värderingen (positivt, negativt eller neutralt/nyanserat) av den specifika sakfrågan fördelar sig bland de som lyfter den.

Kategorier/subkategorier	Antal	Andel	Värderingsfördelning		
			Positiv	Neutral/ nyanserad	Negativ
Om utbildningen	51	35	-	-	-
Utbildnings- /programspecifikt	15	10	47	40	13
Värdegrund: partiskhet	3	2	0	0	100
Studietakt, intensitetsnivå, utmanande	11	8	18	55	27
Kompetensutveckling	26	18	92	0	8
Personlig utveckling	3	2	100	0	0
Framtidsmöjligheter	10	7	80	20	0
Undervisning	25	17	-	-	-
Lustfylldhet: rolig/tråkigt, bra/dåligt	11	8	91	0	9
Pedagogisk: (strukturerad, varierad, kreativ, läxor)	12	8	58	8	33
Extrastöd vid behov	3	2	67	0	33
Medinflytande	4	3	100	0	0
Struktur och upplägg	29	20	-	-	-
Allmänt: struktur/ upplägg	3	2	100	0	0
Schemaläggning	11	8	91	0	9
Teori/praktik kombination	12	8	92	8	0
Valfrihet av kurser, utbildningsinflytande	9	6	89	0	11
Arbete med sammanhållning	2	1	100	0	0
Bedömning och betygsättning	10	7	-	-	-
Allmänt	4	3	25	0	75
(O)rättvis betygsättning	6	4	17	17	67

I den breda kategorin ”**Om utbildningen**” inkluderas vad recensenten informerar om avseende utbildningen/programmen, studietakten, värdegrunden, vad utbildningen ger för framtidsmöjligheter samt huruvida de upplevt en kompetensutveckling och/eller personlig utveckling. Kategorin tas upp i 35 procent av recensionerna. Elevernas kompetensutveckling sticker ut genom att nämnas i 18 procent av recensionerna. Där 92 procent väljer att lyfta fram detta för att beskriva att de utvecklats under sin tid på skolan och 8 procent att de inte upplever att de utvecklats i någon nämnvärd utsträckning.

Undervisning tas upp i 17 procent av recensionerna och inbegriper beskrivningar om huruvida undervisningen är lustfyllt, pedagogiskt planerad/varierad, i vilken mån man får extra undervisningsstöd samt det upplevda elevinflytandet på undervisningen.

Recensenterna som lyfter undervisningens lustfylldhet (8 procent) gör det i positiva ordalag (91 procent). Samtidigt upplevs det pedagogiska (undervisningens struktur, variation, kreativitet, egenarbete/läxor) jämnare fördelat mellan positiva och negativa omdömen.

Kategorin **Struktur och upplägg** återfinns i 20 procent av recensionerna och inkluderar bland annat påståenden om *fördelningen mellan teori och praktik*, (ofta förekommande av recensenter som går en praktisk utbildning). Vidare resonerar några recensenter om möjligheten att påverka sin utbildning (*valfriheten att välja kurser*), vilka de flesta lyfter fram som positivt. *Schemaläggning* lyfts fram i 8 procent av recensionerna, även den i en positiv kontext. Något som recensenterna bland annat exemplifierat med ett sammanhållet schema samt att de har en möjlighet att påverka sitt schema.

Under **Bedömning och betygsättning** (7 procent av alla recensioner) återfinns en *allmän* subkategori där Bedömning och betygsättning tas upp och en som enbart huserar uttalanden som berör huruvida bedömningen är rättvis eller inte. Det framgår med viss emfas att recensenterna tenderar att lyfta fram betyg- och bedömningsfrågor med negativa konnotationer. När det kommer till *orättvis bedömning* kan det grunda sig i såväl jämförelse med kamrater som jämförelser med andra skolor. Allmän betygskategori kan röra huruvida saker bedöms eller hur lång tid det tar att få feedback från lärare.

Sammanfattningsvis lyfts det breda temat ”*Skolan*” upp, där ett allmänt, och till övervägande del positivt, värdeomdöme om skolan är det vanligaste. Den vanligaste kategorin som lyfts är sociala aspekter inom temat *Elever*. Inom denna kategori är recensenterna övervägande positiva i sina uttalanden. Det är något vanligare att lyfta fram lärares professionella egenskaper i förhållande till de relationella – lärarens engagemang är ett vanligt sätt att omnämna lärare. Även trivsel är en vanlig subkategori. Tillsammans med andra sociala aspekter (i både elev- och lärarsammanhang) står de recensioner som lyfter socialt kopplade frågor för två tredjedelar av recensionerna. En relativt stor andel av recensionerna lyfter fram sin kompetensutveckling i någon form vid talet om utbildningen. Undervisningen omnämndes ungefär lika ofta i termer av ”roligt” eller ”tråkigt” (lustfylldhet) som i beskrivning av det pedagogiska. Betyg- och bedömningsfrågan berörs av en mindre andel, men ofta i negativa sammanhang. Skolans faciliteter lyfts fram i många av recensionerna, och får relativt andra områden som berörs ett tämligen negativt omnämnande bland annat i frågan om oanpassade lokaler och dess renlighet och/eller skick. Matfrågan lyfts även den av många varav ungefär hälften är positiva i frågan.

4.2. Resultat – Del 2: Diskursanalys

Denna del av resultatet utgår ifrån ett antal utvalda citat från recensionstexterna. De valda citaten är indelade i centrala kategorier, inom vilka recensionerna antagit ett marknadsmässigt förhållningssätt. Dessa kontrasteras med recensioner där temat berörs utifrån andra förhållningssätt. Citaten följs löpande av en textanalys där de textanalytiska verktygen (se 3.5.2) används för att bryta ner och tolka meningarna.

4.2.1. Bedömning

I de recensioner som tangerat bedömning har de ofta varit i ordalag om att den är hård och/eller orättvis. I recensionerna nedan beskrivs den hårda bedömningen på helt olika sätt:

Jag kan även säga (iaf för samhällslinjen) att du kommer vara extremt förberedd inför universitetet. Det är svårt att få A, ja, men det är som på universitetet. (Recension A)

Recension A väljer att beskriva den hårda betygsättningen på skolan som någonting positivt, som i längden kommer att utveckla och förbereda hen för vidare studier. Fokus ligger på kunskapsutvecklingen och hur en sträng betygsättning på sätt och vis bidrar till den. Detta skiljer sig från hur recensenten för Recension B resonerar.

Fall inte för ryktet [Recensionstextens rubrik] [...] Jag valde skolan pga dess rykte om att ha studiemotiverade elever. När man börjar på [skolan] får man snabbt reda på att motivationen hos eleverna inte handlar om att lära sig nya saker. Fokuset ligger inte i kunskapen, utan i att nå höga betyg. De flesta lärarna är oförstoende och lägger för stor press på eleverna. Då de flesta eleverna ligger på en högre nivå blir det svårare att nå höga betyg eftersom lärarna jämför eleverna. Det är svårare att få höga betyg på [skolan] i jämförelse med andra skolor. Lärarna vill tysta ner detta och har som motargument att betygsgenomsnittet inte har sjunkit mer efter gymnasiet än hos elever på andra skolor. Betygen visar inte hur hård betygssättningen är eftersom att arbetet bakom betygen på [skolan] i jämförelse med andra skolor inte går att mäta. (Recension B)

Recension B ger inledningsvis, till synes, en kontrast till betygsfokusering. Fokus bör ligga på “att läsa sig nya saker” istället för betyg. Recensenten motiverar sitt eget val av skola utifrån “dess rykte om att ha studiemotiverade elever”. På så vis målas recensentens ethos upp som en som har kunskap i fokus framför betygsättning. Men - att skolans betygsättning samtidigt anses vara strängare, jämfört med andra skolor, i kombination med en avrådande rubriksättning (“Fall inte för ryktet”) - signalerar ändå en avrådan till elever som vill ha bra betyg att inte välja skolan. Kontentan blir att betygsättningen är centralt och avgörande för valet av skola.

Skolan är väldigt bra, men läraren är väldigt stränga med betyg. Om du vill ha bra betyg byt skola. (Recension C)

Recension C tipsar läsaren om att vända sig till en annan skola, en form av "förhandssorti", om hen vill erhålla bra betyg. Detta trots att recensenten påstår att skolan är väldigt bra. Kärnan blir även här, om än betydligt mer uttalad, att betygsättningen är relevant för valet av skola.

Alla tre recensionerna (A, B och C) talar om betygsättningen på skolorna med en objektiv modalitet, som något faktiskt och vedertaget. B och C upplever sina skolors betygsättning som orättvis. Typiskt för de recensioner som berör betygsättning är att de använder en form av logos, där en jämförelse med andra skolor görs för att legitimera eller styrka sina argument – även om det egentligen snarare handlar om en upplevd skillnad.

4.2.2. Motivation och engagemang

I recensionerna som diskuterar det egna engagemanget under studietiden framkommer flera olika förklaringar till hur det blivit så. Recensenterna tenderar att särskilt lyfta fram tre aspekter: skolan (och dess lärare), sina klasskamrater och individens eget ansvar. Skolan beskrivs bland annat på följande vis:

Började på [skolan] med förhoppningar om att få bra studiemotivation & många nya vänner det var också det jag fick, På den tiden jag gått på [skolan] har jag fått mer & mer studiemotivation också så har jag hittat mer & mer vänner desto längre tiden går här på skolan. Alla lärare gör sitt jobb & får en studiemotiverade. (Recension D)

På den här skolan har de verkligen lyckats med att mixa trivsel och gemenskap med studiemotivation och fokus (Recension E)

I dessa fall framgår det att recensenten anser att motivation är något som ges från skolan. I Recension D framgår att recensenten hade förhoppningar om att "få" studiemotivation samt att lärarna visat sig vara bra på att "få" en studiemotiverad. I recensionen använder sig recensenten av ett pathosargument genom att anspela på sina förhoppningar om utbildningen för att sedan vidimera dessa. I Recension E proklamerar recensenten att skolan "lyckats med [...] studiemotivation". Bägge dessa recensioner är skrivna på ett sätt som gör att eleven ses som ett passivt objekt som tar till sig av skolans förmåga att sprida motivation. Vissa recensenter väljer dock att redogöra för klasskamraternas påverkan på den egna motivationen, till exempel på följande vis:

De flesta eleverna är oseriösa och får dom som är seriösa att tappa motivationen. (Recension F)

*Dålig [skola] om du vill lära dig nåt. De flesta eleverna är lata och omotiverade.
(Recension G)*

I dessa recensioner framgår det att recensenternas klasskamraters motivation och ambitionsnivå påverkar den egna motivationen och möjligheten att förkovra sig. Även vid dessa recensioner beskrivs eleven som ett passivt objekt vars (bristande) motivation avgörs av ens klasskamrater. Ett annat vanligt förekommande sätt att beskriva möjligheten att nå motivation på den valda skolan är av en annan art och mer universellt uppbyggt:

Om man vill nå höga betyg men inte har lätt i skolan är det också en perfekt skola så länge du är motiverad, stanna och plugga enskilt med läraren om de du inte helt förstod under lektionen. (Recension H)

Du är den som bestämmer om du ska jobba och lyssna på lektionerna eller om du ska lalla dig. Lärarna ger dig material och tar sin tid på att göra dig förberedd för Nationella. Antingen uppför du dig eller så åker du ut ur klassrummet, om du spelar så stör du ingen och kan fortsätta. Lärarna bryr sig men är medvetna om att detta är ett val vi har gjort och man ser det på resultaten. (Recension I)

I dessa typer av recensioner beskrivs inte, på samma sätt som tidigare, hur motivationen erhålls eller huruvida eleverna har varit studiemotiverad på den specifika skolan. De tar tillfället i akt att vända sig till den läsande för att beskriva att det är den, och ingen annan, som är ansvarig för att upprätthålla en motivation för skolan. I Recension I framkommer att valet att nå ett utökat lärande är elevens och att lärarna (generellt, eller på skolan) inte kan förändra detta. Detta är en betydligt mer individualistisk syn på eleven, dess förmågor och dess möjlighet att nå ett substantiellt lärande. Då eleven nu, till skillnad från tidigare, beskrivs som en agerande aktör som formar sitt eget öde. Mer ovanligt är att lyfta motivation i ett mer marknadsförande syfte:

Sen får jag ju inte glömma motivations resan till spanien varje år om man får E i alla ämnen och minst 85% närvaro (Recension J)

Här kan man anta att recensenten anammat skolans sätt att appellera till studenter. Genom att redogöra för den resa man får möjlighet att åka på om man tillgodoser vissa krav (vilka är tänkta att höja motivationen för eleverna). Man kan anta att recensenten därför anser att skolan har en viktig uppgift i att upprätthålla elevernas motivation för lärande.

4.2.3. Skolledning

Det framgår i *Del I* att ledningen beskrivs på ett polariserat sätt, antingen är den bra eller dålig. Det finns flera anledningar till att recensenterna är avogt inställda till dess ledning. Relativt

vanligt förekommande är att ifrågasätta ledningens beslut och eller agerande samt dess bakomliggande incitamentet:

Tror skolan tar in mer elever än dom har plats med då en paviljong med klassrum byggdes på våran redan lilla skolgård. (Recension K)

Det finns dock vissa problem med ledningen på skolan då rektorerna är väldigt självbekräftande (söker bekräftelse hela tiden i poddar osv utan att egentligen lyssna på elevernas önskemål och kritik). (Recension L)

Ledningen gör allt för att maximera skolpengen men struntar i elevernas kunskaper. (Recension M)

Maten och allt är alltid bra första två veckorna. Men sen, när alla börjar att bli bekväma så smäller det. Då märker man hur snåla dem är, maten är dålig. (Recension N)

I Recension K, M och N framgår det att recensenterna ifrågasätter ledningen beslut utifrån ekonomiska aspekter. I Recension K kan man urskilja en subjektiv modalitet, recensenten "tror" att skolan tar in mer elever. Vilket skiljer sig från Recension M och N som är skrivna med en objektiv modalitet, som etablerade sanningar om och på skolan. Recension L skiljer sig från de övriga på så vis att den ifrågasätter rektorernas agerande utifrån en "fåfängdhet". Alla dessa recensioner kan tänkas skrivas mot en bakgrund av ett marknadsmedvetande, en marknad recensenterna ställer sig skeptiska till. De marknadseffekter recensenterna menar att dess skolledningar agerat utifrån är ekonomisk vinst för skolan och personlig marknadsföring. Vilka båda får en negativ inverkan över skolans kvalitet.

En annan typ av recensioner som, mer eller mindre explicit, avhandlar skolledningens agerande är i de fall där recensenter beskriver en bristande del i någon av skolans verksamheter:

Maten är väl det ändå som får en tumme ner, då cateringbolaget levererar samma dåliga mat. (Recension O)

[Skolan] har under mina 3 år gjort allt i sin makt att få det så snyggt som möjligt efter den budget som finns men de är inte enkelt när man har elever som betar sig som grisar och förstör. (Recension P)

[...] fina lokaler (som kanske skulle behöva lite upp-piffning, men det visar på att alla pengar faktiskt går till de estetiska ämnena så att vi kan få den bästa utbildningen som möjligt). (Recension Q)

I samtliga av dessa recensioner kan man se att recensenterna, mer eller mindre explicit, väljer att ta parti för sin skola/skolledning. I Recension O och P diskuterar recensenterna huruvida

vem som är ansvarig för den bristande verksamheten. I Recension O nämns inte ens skolledningen, vilket indirekt försätter ledningens påverkan (aktörskapet) över den rådande matsituationen som passiv. I frånvaron av skolledningen i recensionstexten framhålls enbart den externa aktören (cateringbolaget) som ansvarig för den bristfälliga maten. Detta kan ses som att recensenten accepterat, och därför diskuterar på ett sätt som går i linje med, skolmarknaden. Det är inte skolan som är ansvarig för att erbjuda tillfredsställande mat till eleverna utan den anlitade aktörens ansvar. I Recension P nämns skolledningen som en mer aktivt handlande aktör, då de har ”gjort allt i sin makt” för att upprätthålla en tillfredsställande skolmiljö. Detta påstående förstärks med och legitimeras av att skolan agerat ”efter sin budget”. Även detta är en retorik som anammats, och kan antas ha accepterats, skolan som en marknad. Då den är nöjd om skolan agerar enligt vissa ekonomiska ramar och inte huruvida den de facto bidrar med en tillfredsställande arbetsmiljö. I Recension Q söker inte recensenten den ansvariga för tillståndet på skolan utan bidrar med en förklaring för den bristande inredningen. I detta fall väljer recensenten att se skolans bristande inredning som ett tecken på att ”alla pengar” går till verksamheten. Detta är uttryckt med en, precis som i Recension O och P, objektiv modalitet - som fakta att det är så. I dessa tre recensioner ses ledningens agerande som rationellt utifrån deras ekonomiska ramar och bristerna i verksamheten förklaras med och tillskrivs därför andra aktörer än skolans ledning. Ett mer ovanligt sätt att beskriva sin skolledning/rektor är att göra det på ett personligt plan:

Skolans nya rektor är jättebra! [Rektorn] bryr sig om alla elever och lyssnar på vad vi vill, han gör allt för att vi ska trivas! Han är kung! (Recension R)

Om du börjar på [skolan] kan du förvänta dig en rektor som kan alla elevers namn. (Recension S)

I dessa recensioner beskrivs rektorn på ett mer socialt plan. I Recension R tillskrivs rektorn flera epitet som inkännande och lyhörd. Den personliga relationen med rektorn stärks i texten genom att kalla rektorn vid sitt namn samt beskriva honom som en ”kung”, vilket kan tolkas som en typ av implicit bevisföring för rektorns personliga ledarskap. I Recension S framgår det betydligt mer explicit när recensenten menar att man som framtida elev kan ”förvänta” sig en rektor som kan allas namn, vilket kan ses som att recensenten vill påvisa, med hjälp av pathosargument, att rektorn står för ett lyhört och engagerat ledarskap.

4.2.4. Rekommendation eller avrådan

Ett huvudsyfte med att läsa recensioner (som sökande elev) är att få en bild av andra elevers upplevelse av skolorna inför sitt gymnasieval. Det blir därför särskilt relevant att redogöra för hur recensioner som explicit ger rekommendation eller avrådan tar sig uttryck.

En skola för precis alla [Rubrik]. [...] Bland annat går vi på "P&P" en gång om dagen där vi promenerar runt i fina fina gamla stan. Så släpp "lall" kommentaren och besök [skolan] vet jag. Nu låter det säkert som att jag gör reklam för skolan. Men jag är enbart en lycklig elev som ser fram emot det sista kommande året här på [skolan] och jag vill verkligen att ni alla nionde klassare därute får en lika grym gymnasietid som jag har just nu. Därför rekommenderar jag verkligen [skolan] (Recension T)

Eleven bygger upp sin ethos och stärker sin trovärdighet genom att själv notera att det "säkert kan" uppfattas som en marknadsförande beskrivning av skolan – vilket i sig antyder att så inte är fallet – och att recensionen endast skrivs som en följd av den "lycka" man upplever och önskar att sökande studenter också ska få uppleva. Att eleven explicit talar om marknadsföring säger även något om hens medvetenhet kring skolmarknaden.

På [skolan] får vi göra mycket praktiskt, vi får hjälpa till med att bestämma väldigt mycket vilket är bra, man får extra hjälp om man behöver, lärarna är väldigt stöttande och drivande. Rekommenderar starkt! /En föredetta skoltrött tjej, men inte längre sens jag börja här ;) (Recension U)

Recension U fungerar i huvudsak informerande med värdeord och betonar någon form av elevinflytande som positivt. Hon bygger upp sin ethos, som en före detta skoltrött tjej, men som tack vare den specifika skolan inte längre är det.

En bra start för en lovande framtid [Rubrik]. Om du som jag älskar att resa och vill ha en grundlig utbildning inom turism så kan jag verkligen rekommendera denna skola och detta program! Studerade år 2012-2015 och fick med mig en enorm mängd av kunskap och en god start för en framtid inom branschen! Idag studerar jag på [eftergymnasial skola] till att bli TRAC Diplomerad Resekonsult! Detta hade aldrig varit möjligt för mig utan denna utbildning och de lärarna som jag hade på [skolan]! Fantastiska lärare med ett hjärta av guld! Här trivdes jag verkligen! Rekommenderar varmt denna utbildning, ni kommer inte att ångra er! (Recension V)

Recensionen fungerar marknadsförande och utlovar i rubriken en lovande framtid till följd av skolan. Detta förstärks genom recensentens framhävda ethos som framgångsrik – i och med att den nu läser på en eftergymnasial certifierande utbildning – på ett sätt som aldrig hade varit

möjligt utan skolan. Skolan framställs genom detta som den aktiva parten i utbildningen. Eleven själv framställer sig som passiv och ”fick med sig en enorm mängd kunskap” bara genom att gå på skolan. Recensenten anspelar även till stor del på pathos. “Om du som jag älskar att resa...” blir ett marknadsförande grepp. Genom en retorisk fråga och anspelning på läsarens känslor till något (resor), eller identifiering med något (resenär), säljer man in utbildningen/skolan som något för just dessa. Pathosgreppet tar sig även uttryck i talet om den egna upplevda ”trivseln”, ”lärare med ett hjärta av guld”, och ”varma” rekommendationer. Läsaren försäkras avslutningsvis om att de inte kommer att ångra sig om de går denna utbildning.

Inte som någon annan skola! [Rubrik] Om du vill uppleva... - Jämlikhet mellan elever och lärare - Lycka när det är dags för samhällskunskap - ALLTID rena toaletter och lokaler - Att trippa runt i sockor under vinterhalvåret - Pannkakor varje torsdag - En mer personlig relation till lärare - Att ha roligt i skolan varje dag - En översittarfri skola - En delikat delicatoboll köpt från skolans varuautomat - Teds doftande korridorer på morgonen - Känslan av att ha lärt sig något nytt efter varje skoldag - Nära vänskap - Roliga schemabrytande aktiviteter - Lunchkonserter varje fredag - Onsdagsdisco - ENORM MYSFAKTOR - Motsatsen till din f.d. eventuellt genomdåliga grundskola ...ska du börja på [gymnasieskolan]! Sök sök sök hit! <3 (Recension W)

Recension W utmärker (förvisso på ett ovanligt tydligt sätt) hur de rekommenderande recensionerna yttrar sig. Typiskt för dessa är att framföra en positiv pathos. Det framgår på lite olika vis: Genom användning av positiva förstärkningsord som ”underbara”, ”fantastiska”, ”väldigt”, ”otroligt”, ”grymma”, ”fina”, ”varma” och/eller förstärkningsled; ”jätte-”, ”super-” och så vidare. Uttrycken befäster den bild de vill förmedla på ett känslanspelande vis. Ett annat sätt är att de beskriver sina egna känslor: ”jag älskar...”, ”jag är enbart en lycklig elev”, Det tredje är att anspela på känslor och identifikationer riktat till läsaren att själv få uppleva (om de börjar på skolan): ”Om du vill uppleva [...] lycka [...] en mer personlig relation till lärare...”, ”man kan vara sig själv utan att folk dömer”, ”jag vill att ni [...] får en lika grym gymnasietid som jag”,

Typiskt är att också att sociala aspekter tas upp i dessa; ”trevliga” eller ”snälla lärare”, ”bra stämning”, ”bra gemenskap”, ”härlig atmosfär”.

Ytterligare ett karakteristiskt drag som förekommer i dessa recensioner (såväl rekommenderande som avrådande) är en anspelning på läsarens identitet eller identifiering. Detta kan yttras explicit som till exempel ”om du som jag älskar att resa” och mera implicit, så som ”En föredetta skoltrött tjej, men inte längre sen jag börja här”.

De avrådande recensionerna har generellt ett annat fokus än recensionerna ovan.

hemsk [Rubrik] skolan var toppen i 1 men 2 tappade lärarna engagemang, dök inte alltid upp i de estetiska ämnena och lunchade samtidigt vi hade arbete. det var mkt fritt arbete vilket ledde till knappt undervisning. skola gjorde hela min examen svår att ta och var oförstående, arga och oengagerade. rekomendetar ej för seriösa musiker. teorin var super men jag var aldrig välkommen på musiklektionerna och vissa lärare bevisade det (Recension W)

Tyvärr mycket missnöjd med hur skolans ledning sköter denna skola. Röriga beslut, rörig skola. Utlovade ämnen faller bort pga för litet elev antal. Utlovade utfästelser hålls inte. Dåliga lokaler. Välj en annan skola helt enkelt. (Recension X)

De avrådande tenderar att informera om sakfrågor, utbildningens struktur och personalen (ledning och lärare). De anspelar mindre än de rekommenderande recensionerna på pathos och sociala frågor. De känslouttryck som kommer fram, typ "oseriösa", "trötta" eller "sura" lärare och/eller oengagerad ledning, beskriver snarare sin upplevelse av skolan och personalens ethos än att beskriva sina egna eller anspeja på läsarens känslor eller identitet.

Att anspeja på läsarens identitet eller identifiering på ett mer implicit sätt, kan även fungera indirekt avrådande för läsare som identifierar sig med, den beskrivna egenskapen eller karaktären. En recensent beskriver sin skolgång på följande vis:

[...] men det känns dock som om jag är för blyg för att gå på denna linje eftersom de flesta är rätt utåtriktade. (Recension Y)

Det framkommer i ett antal recensioner ett sätt att skriva (om skolan) som går i linjen med en marknadsdiskurs. Vid ett flertal tillfällen kan man även se att recensenterna ger sken av en medvetenhet om att de verkar på en skolmarknadsarena, där förklaringar till såväl skolors som deras eget handlande tar sig marknadsekonomiska uttryck. I vissa fall ställer sig recensenterna sig indifferent till denna utveckling för att i vissa sammanhang vara kritiska. Denna medvetenhet kan även tas som uttryck för vad de framhåller vara skolans centrala uppgift och vem som är ansvarig för dessa uppgifter. Det går även att se att vissa av recensenterna anammat marknadsdiskursen, om inte annat att gå i linje med den, i deras sätt att argumentera för eller emot skolan. Det framkommer även, i de analyserade recensionerna, andra förhållningssätt till skolan och dess primära åtaganden. Vanligt förekommande är en mer traditionell skoldiskurs som tenderar att lyfta fram utbildning- och demokratifrågor.

5. Diskussion och analys

Syftet med studien är att erhålla en ökad förståelse för vad elever som söker till gymnasieskolan kan tänkas möta när de läser recensionstexter. En förståelse för både vad som lyfts fram i recensionerna och hur det lyfts fram för att sedan relatera det till en marknadsskildring. Studien ämnar även att diskutera framväxten av recensionssystemet och dess funktion i en bredare samhällskontext. I detta avsnitt analyseras och diskuteras de resultat som framkommit i ljuset av bakgrundslitteratur samt de teoretiska utgångspunkterna. Genom detta eftersträvas att nå en djupare förståelse för recensionstexternas innehåll och recensionssystemets betydelse för skolan i en samhällskontext.

5.1. Individualiseringen – karriär eller bildning

I recensionerna framgår att recensenterna har olika syn på skolan och dess primära funktion. Ett vanligt sätt att se på skolan är huruvida den kan hjälpa individen i strävan mot sin karriär. I *Recension B* framgår en sådan syn, där recensenten i huvudsak fokuserar på betyget. I *Recension C* framgår än tydligare hur möjligheten att få bra betyg på en skola uttrycks som avgörande för valet av gymnasieskola. Om skolmarknadens kund utgörs av eleven, företaget av skolan, så finns i en del fall en diskrepans mellan parterna om vad som utgör *handelsvaran*. Av utbildningsväsendet betraktas traditionellt sett utbildning och kunskap som handelsvara. Kunden tycks dock i många fall relatera till betyget som den centrala handelsvaran. Dahlstedt (2007, s. 22) och Fejes och Dahlstedt (2018, s. 227) har i sin forskning framhållt att skolan gått från att sträva mot jämlikhetsfrämjande mål till att verka som en språngbräda för den enskilda individens karriär. Något som mycket väl kan resultera i att betyget betraktas vara viktigare än personlighet- och kompetensutveckling.

Betygsfokuset i recensionstexterna ovan yttrar sig som en självklarhet, och skulle i enlighet med Baumans förklaring, sägas vara en del av den självklara, nyliberala ideologiska grundsyn som individerna bär i det senmoderna samhället. En kontrast till att se på skolan på detta vis är istället att betrakta den som en kunskapsutvecklande institution. Vad som talar för att en stor andel av eleverna (ännu) har ett sådant fokus är att kompetensutvecklingen i någon mening omnämns i knappt en femtedel av de genomgångna recensionerna.

Recensionssystemet bidrar med information om gymnasieskolorna för sökande elever. Eleverna får lättare tillgång till tidigare svåråtkomlig och informell information om skolorna att grunda sina skolval på. Detta kan tänkas leda till en allt snabbare ryktesspridning om skolor, vilket Bunar och Ambrose (2018, s. 178ff.) framhåller kan vara direkt avgörande för elevers gymnasieval. Recensioner kan därmed ha en avgörande effekt över elevers gymnasieval, då

eleverna tenderar att lyssna på allt mer informell information och värdera andras självupplevelser. Något som recensionssystemet i sig också bygger på. Det föreligger en risk för att recensionssystemet bidrar till att det blir svårare att välja då Bunar och Ambrose menar att det endast räcker med en dålig utsaga för att tappa intresset för en skola. (ibid.)

Recensionssystemets lättillgänglighet kan leda till att allt större krav kan ställas på individerna att själva tillgodogöra sig informationen och göra rationella val utifrån individualistiska och karriäristiska målsättningar. Men Lindblad och Lundahl (2015, s. 26f.) menar att det finns orimliga föreställningar om elevers kapacitet att göra ett nöjaktigt gymnasieval. Huruvida denna, mer informella information gör det lättare att söla och navigera i bland informationen i den svåra skolvalssituationen är svårt att säga.

Lindblad och Lundahl menar även att tanken om välinformerade val bygger på att myndigheter på ett systematiskt sätt bevakar skolornas kvalité och förmedlar detta till medborgarna för att motverka segregation (ibid.). Framväxten av recensionssystemet skulle kunna betraktas som ett sätt där en marknadsaktör uppmärksammat det vakuum som funnits på skolmarknaden, och fyllt det med en ny funktion - recensionssystemet. Intresset hos en marknadsaktör att ersätta myndighetens segregationshämmande insatser är inte heller centralt. På den konventionella marknaden finns dock varken krav på innehållet att vara sakligt och relevant, eller någon möjlighet att kontrollera sanningshalten. Denna studie indikerar att personliga utsagor i recensionstexterna vanligen beskrivs med en objektiv modalitet där det som sägs uttrycks som ett faktum. Vlachos (2012, s. 18) menar även att tillgänglig information även måste hanteras och kontextualiseras vilket gör informationstolkningen svår. Det blir heller inte enklare av att recensenterna i somliga fall (bland annat *Recensionerna T-V*) använder ethos som ett sätt att framhäva sin egen trovärdighet som recensent.

5.2. Marknadsinfluerade tillvägagångssätt

Recensionssystemet avspeglar i många avseenden den konventionella marknaden. Recensionssystemet som helhet kan ses som en plattform för *protest* - där elever avses lyfta missnöjet (eller belåtenheten) till andra elever och/eller skolan i ett offentligt sammanhang. Systemet gör det lättare för elever att offentligt utföra en protest mot skolans handlande. Exempel på detta är de recensioner som berör skolans ledning (*Recension K-N*). Protest är i grunden ett marknadsmässigt agerande, men kan i studien även visa tecken på en vilja till ett ökat medborgerligt inflytande. Då de påvisar, vad de anser vara, orättvisor i skolans utformning och önskar en förändring. Vissa recensioner tenderar således att främst vara riktade till skolan och syftar till att nå en förändring snarare än att påverka sökande elever (även om det kan få den effekten).

Den kostnad som Hirschman (2008) menar att protesten traditionellt sett kräver, kan i det lättillgängliga recensionssystemet, dock anses vara liten. Detta eftersom det kan göras hemifrån och anonymt.

I recensionstexterna framgår att eleven, i sitt missnöje, uttryckligt tar till *sorti-strategin*; att de lämnar/byter skola. Vissa uppmanar också i sina recensionstexter elever att söka sig till andra skolor. Detta kan ses som en uppmaning till utebliven entré (en form av "förhandssorti") och förekommer bland annat i *Recension C*. Sorti-strategin kan dock inte genomföras utan vidare. Ett skolbyte innebär stora kunskapsförluster och ofta förlorad tid (i och med att eleven ofta måste gå om), vilket utgör ett hinder för bytet. Dessutom är felval förknippade med stora kostnader för samhället. (Lärarnas tidning 2007-02-01).

Dessa marknadsanpassade strategier kan i sin tur leda till att läsaren (en sökande elev), i sitt fortsatta agerande utgår från denna marknadskurs. Rothstein menar även att "blotta vetenskapen" om dessa strategiers existens påverkar lärarens agerande (Fredriksson 2010, s. 52). Detta kan antas accentueras i och med framväxten av recensionssystemet inom skolvärlden, eftersom "strategierna" tar sig konkreta uttryck. Det blir även lättare för allmänheten att ta till sig av dessa protester, vilket sannolikt kan öka graden av påverkan på lärarna. Fredriksson menar att det ställs krav på lärare att vara lyhörda för den generella efterfrågan på skolmarknaden och att de behöver tänka på sitt agerande för att förmå attrahera framtida elever (marknadsandelar) till skolan (ibid., s. 187). Det kan exempelvis i en betygskontext innebära att lärare tvingas till obekväma beslut. Ligger lojaliteten i lärarnas arbete till professionen; att sätta betyg som motsvarar elevernas kunskapsnivå - eller till marknaden; att sätta betyg som attraherar framtida elever? En sådan situation, där betyget blir ett försäljningsargument skulle leda till en betygsinflation. I sådana fall är det, som Forsberg menar, sannolikt att det renderar i en motsättning mellan skolans ledning och dess lärare (Forsberg 2015, s. 32). Systemet kring recensioner kan i värsta fall leda till en öppen skiljelinje mellan skolans olika parter, vilka riskerar att få oanade konsekvenser. Att som lärare uppleva krav på att vara lyhörd till marknaden skulle i denna studies kontext innebära att läraren behöver ta del av recensioner som berör skolan eller läraren. Detta skulle förstås innebära att tid och energi behöver tas från det professionsrelaterade arbetet till det marknadsrelaterade.

Marknadsdeviser framkommer även i recensioner genom användningen av pathosargument som ett sätt att saluföra sina ståndpunkter. Att anspela på känslor är ett vanligt förekommande sätt att marknadsföra och sälja en vara eller tjänst på den traditionella marknaden. Detta skulle kunna ses som ett uttryck för att recensenterna (eleverna) accepterat, och till och med till viss del är medvetna om, att de agerar på en skolmarknad. Exempelvis genom att skapa ett behov hos kunden som denne initialt inte eftersökte, som med rektorn som

kan allas namn (*Recension S*). Som Lund påpekar är ytterligare en vanlig marknadsföringsteknik som skolor anammat att framhålla sina kvalitéer genom att jämföra den egna skolan med andra skolor (Lund 2007, s. 290f.). Detta framkommer även i vissa recensioner (*Recension W*), vilket kan tolkas som att recensenterna använder samma marknadsföringstekniker som de själva mötte i samband med deras egna gymnasieval.

5.3. Identitetsanspelningens följder

Det framkommer även att recensenterna, mer eller mindre explicit, anspelar på elevernas identitet (framförallt i avsnittet *Rekommendation eller avrådan*). I recensionerna som tangerar identitet/personlighetsdrag kan man se stora likheter med skolornas marknadsföringssätt där man skapar en subjektsposition, ofta genom en språklig manipulation, som en tänkt elev antingen attraheras eller skräms av. (Något som framgår av bland annat *Recension Y*). Detta - att attrahera elever som i sin tur bidrar och förstärker skolans varumärke - menar Dovermark är en viktig del i marknadsiseringen av skolan (Dovermark 2017, s. 77ff.).

Att skolan får en allt mer central plats i ungdomars identitetsbygge kan förklaras utifrån Baumans antagande om att medborgare idag upplever livet som allt mer otydligt. Frikopplade från de tidigare viktiga institutionerna i samhället behöver individer idag mer aktivt erövra en identitet (Bauman 2002, s. 35).

När familjer väljer skola är elevsammansättningen en viktig del i vad de värderar enligt Vlachos. Benägenheten att inte vara en minoritet på en skola kan få familjer att välja bort en skola, trots att de har informationen om att den är bra (Vlachos 2012, s. 18). Både Lindblad och Lundahl (2015, s. 209) och Harling (2017, s. 27) har visat att valet av skola riskerar att bli ett val som inte bara utgår från kvalitén på utbildningen utan även vem man är som person. Det medför en potentiell risk att skolvalet kan leda till ångest av en mer existentiell karaktär för en sökande niondeklassare (Hjort, Hjärpe & Panican 2014, s. 184f.). Utifrån Baumans (2002, s. 179) förklaring kring individens oro vid identitetsskapande, kan det betraktas som en oro för att den valda skolans (medföljande identitets) attraktionskraft snabbt ska falna. Ziehe (2003, s. 24f.) och Baumann menar att konstruktionen av den egna identiteten kan få negativa konsekvenser för individen. Individer måste ständigt förhålla sig till hur man "bör vara". Valfriheten kan då, enligt Ziehe, ses som en chimär då vi i teorin får välja fritt men enbart förmår välja utefter invanda tolkningar om hur man ska leva (Ziehe 2003, s. 24f.). Individer får därmed, utifrån sina skilda uppväxtvillkor, olika förutsättningar att anamma en identitet. Det blir, med det i åtanke, problematiskt när recensionerna anspelar på identiteter, eftersom detta kan tänkas påverka elevernas val och få segregerande effekter på skolsystemet (Dovermark 2017, s. 77f.). Utöver den socioekonomiska segregationen så finns, som Vlachos (2012, s. 18)

också påpekat, en potentiell risk för segregation baserad på elevernas individuella identitetspreferenser; hur man är som person, politiska åskådningar, ambitionsvilja, privata intressen med mera.

Gymnasieval som grundas på en föreställd identitet kan även bli problematiska utifrån ytterligare ett hänseende. En elev som gjort ett val baserat på identitetsaspekter, och som utifrån en osäkerhet kring detta är missnöjd med sitt val får svårigheter i och med det faktum att skolbyte, som tidigare nämnts, inte görs utan vidare.

Såväl gymnasieskolornas som recensionernas fokus på identitetsskapande markörer kan utifrån Ziehes tankegångar försvåra skolvalet för eleverna. Han menar att äldre, i och med samhällets förändring, har svårt att relatera till hur unga möter kriser idag och därmed upplever svårigheter att bidra med adekvat stöd (Ziehe 1993, s. 112). I en skolkontext skulle detta kunna vara föräldrarna, vilka tidigare framhållits som viktiga för att eleven ska förmås ta välinformerade beslut, fått minskad förståelse för elevernas skolval (Dahlstedt 2007, s. 31ff.). Detta kan vara en förklaring till varför bekanta och/eller andra elever i en liknande livssituation, blir allt viktigare i valet av utbildning, vilket Lund framhäver (Lund 2006, s. 136). Något som gymnasium.se:s egen elevundersökning också indikerar; där andra elevers omdömen, samt skolans rykte har större betydelse än föräldrarna i valet av skola.

Som nämnts, i inledningen till resultat del 1, är det vanligt att recensioner på en och samma skola tar upp samma eller liknande stoff i recensionerna. På en och samma skola kan till exempel *Valfrihet av kurser, utbildningsinflytande* nämnas i drygt 60 procent av recensionstexterna - medan motsvarande siffra för recensionerna i helhet är drygt 6 procent. Det kan i statistiken därför uppfattas vara mer utbrett än det egentligen är. Detta skulle kunna bero på recensionssystemets utformande; att de senaste recensionerna ligger överst, och att den som skriver en recension dessförinnan, just tagit del av en eller ett par recensioner som tar upp motsvarande tema och därför har det i åtanke. Det skulle även kunna bero på att skolan har en särskild profil och/eller ofta själva nämner ett särskilt stoff i sin marknadsföring och som eleverna sedan anammat. Något som då skulle kunna förklaras av skolans och elevernas växelverkande identitetsskapande, vilket Forsberg (2015, s. 50ff.) lyft fram som allt vanligare i ett samhälle där både skola och individ har att vinna på att proklamera sin identitetstillhörighet.

Att recensioner anspelar på identitet kan, även det, vara ett tecken på att recensenterna själva anammat skolmarknadsdiskursen. Att skolor marknadsför sig genom identitetsanspelning i kombination med att elever i recensioner identifierar sig med skolan kan ses som en antydning på när skola och elev reproducerar varandras tillgångar i identitetsskapandet. En indikation på att recensenterna (*Recension D, E, O, P & Q*) identifierar sig med skolan är hur de tenderar att tillskriva skolan "goda egenskaper" som inte

nödvändigtvis är skolans förtjänst och/eller försvara denna ifrån möjlig kritik. De beskriver en skola och ledning som de vill förknippas med samt attribut de vill kopplas ihop med. I ett samhälle där individ och skola knyts allt närmare varandra (ur en identitetsaspekt) kan man fråga sig om recensenterna i vissa fall försvarar skolan eller försvarar sig själva. Kan i sådana fall snittbetyget på fyra av fem vara en indikator på något mer än att eleverna är nöjda med sina skolgångar? Kan betyget i vissa fall betraktas som en värdering av det som eleven valt att identifiera sig med? Kan det finnas ett egenintresse för eleven att, utifrån denna aspekt, beskriva skolan i positiva ordalag?

Det går även att söka en förklaring för recensionssystemets framväxt i skolan utifrån dess tätt förknippade band till identitetsskapande. Både Ziehe (2003, s. 24f.) och Bauman (2002 s. 215) menar att individer i ett senmodernt samhälle, där valmöjligheterna är till synes oändliga, behöver stå till svars för och argumentera för sina val. Det blir tydligt då elever bemöter andra recensioner eller etablerade sanningar om skolan, såsom *Recension T*. Ur det perspektivet kan nyttjandet av recensionssystemet vara symptomatisk för det samtida samhället, både utifrån en marknadsaspekt och utifrån en personlig självbevaringsdrift.

5.4. Trygghet, frihet och risker

Bauman (2002, s. 35) menar att den kulturella frikopplingen och det fria handlingsutrymmet som givits individerna bidragit till känslan av exkludering och otrygghet. Som framgått av tabellerna Tabell 2 och Tabell 5 lyfter recensenterna, relativt andra subkategorier, *gemytlighet*, *atmosfär* och *trivsel* i mycket hög utsträckning; tillsammans i närmare hälften av recensionerna. Nästan uteslutande i positiv bemärkelse. På ett snarligt sätt framgår att både lärarens relationella egenskaper och sociala aspekter kopplat till eleverna är vanligt förekommande i (11 respektive 40 procent av) recensionstexterna. Detta kan relateras till Bunar och Ambrose (2018, s. 183), vilka betonar vikten av de sociala strukturerna och rykten som skolan har snarare än lärarnas kompetens eller pedagogik har betydelse för skolvalet. Resultatet kan även relateras till Vlachos (2012, s. 18) redogörelse av att elever i högre utsträckning än deras föräldrar prioriterar trivselfrågan. Detta kan, å ena sidan, tala emot Baumans idé om att en kulturell frigörelse och ett fritt mandat skapar otrygghet (Bauman 2002, s. 35). Men å andra sidan skulle, elevernas betoning av "trygghetsaspekter", också kunna betraktas som uttryck för ett *behov* av trygghet i ett samhälle där den trygga grunden utarmas till förmån för ett fritt handlingsutrymme.

Recensionssystemets framväxt kan förstås med bakgrund av en växande medvetenhet om att gymnasievalet är förenat med stora möjligheter men även att det kan få förödande konsekvenser. Dessa tankar om valets konsekvenser visar på en insikt om att varje val kan tänkas leda till, det Beck benämner som, en katastrof. Beck (1992, s. 31;77) beskriver att

människor i det senmoderna samhället tenderar att söka stöd i sitt beslutsfattande hos diverse experter på området. En stor del av den relevans recensionssystemet utgör kan tänkas vara just tillhandahållandet av expertutlåtanden. Såväl Lund (2006, s. 136) som Bunar och Ambrose (2018, s. 178ff.) visar att elever i sitt gymnasieval ofta värderar utsagor från elever med tidigare erfarenheter högt, då de antas vara mer objektiva och sanningsenliga. Recensenter utgör ofta en förstahandskälla och kan i sammanhanget betraktas vara experter på området (den specifika skolan) och vars åsikter värderas högt. Detta är vad Beck menar kan utgöra ett *risksamhälle*. Det blir problematiskt att sökande elever värderar recensenters åsikter som objektiva då recensioner per definition är subjektiva upplevelser av en företeelse. Detta leder till samma konklusion som Beck har angående hur man tacklar experters åsikter: genom att vara kritisk till den information man tar del av och genom att skapa sig en bred och allsidig bild. (Beck 1992, s. 33f.) Något som i skolvalssammanhang också medför en orimlig bild av elevens förmåga tillägna sig information.

Hjort, Hjärpe och Panican (2014, s. 190) menar att elever existerar i ett svårnavigerat utbildningssystem, där skillnaden mellan information och reklam är otydlig. Många elever har en bristande kapacitet att förmå göra tillräckligt informerade val. Recensionssystemets lättillgänglighet, och för eleverna lättbegriplighet, skulle kunna ses som ett redskap för att minska informationsglappet mellan olika socioekonomiska grupper och på så vis bidra till minskad segregation. Å andra sidan kan fler alternativ och informationskanaler leda till en än mer utmanande situation där man kan anta att behovet av stöd i bearbetningen av information tilltar ytterligare. För den resursstarka eleven med ett riktigt stöd kan således recensionssystemet tolkas som ett komplement till redan existerande information. En risk med recensionssystemet är att för utbildningen irrelevant information utgör grunden för elevens gymnasieval. Detta kan för en elev utan tillgång till adekvat hjälp leda till att det blir svårare att ta ett väl underbyggt beslut. Bristen på tillgång till information är problematiskt, då Molander (1999, s. 21) menar att informationsbrist riskerar att leda till minskad förståelse för vikten av att tillskansa sig ny information - vilket genererar en ond cirkel. Recensionssystemets lättillgänglighet riskerar att leda till att det blir den enda informationskanalen som vissa (dåligt informerade) elever väljer att basera sitt gymnasieval på. Denna asymmetriska informationsfördelning kan tänkas ge upphov till en ökad segregation.

Beck menar att det finns stora risker förknippade med konstruktionen av dagens samhälle. Risker som ofta är svåra att förutse. I det senmoderna samhället tenderar människor att tänka och verka på ett sätt som gynnar dem själva och deras nära, och bortser från de, mer eller mindre tydliga, brister som finns och de konsekvenser det kan få för andra personer. Detta syns tydligt i skolsystemet som är uppbyggt på ett sätt som kan generera tydligt segregering

effekter, där vissa gynnas och andra missgynnas. Detta är enligt Beck problematiskt då val som leder till personlig framgång för en enskild individ inte behöver leda till en generell framgång för samhället i stort. I Becks teoribygge om risksamhället menar han att det existerar en social bumerangeffekt, där dagens levnadssätt påverkar morgondagens samhälle. Utifrån detta resonemang riskerar ett samhälle - där valfrihet är ledstjärnan (vilket också inkorporerats skolsystemet) - i framtiden få uppleva de negativa långsiktiga konsekvenserna. Ett skolsystem med ojämlika skolor som gett eleverna olika framtidsutsikter kommer på sikt, enligt Beck, inte att gynna någon. Inte ens de som har redliga resurser att göra förnuftiga och framåtsyftande val i dagens samhälle. (Beck 2000, s. 52ff.)

5.5. Metoddiskussion

Denna studie har haft en form av kartläggande syften och vilket ledde till en kombinerad frågeställning och metod, med såväl kvantitativ som kvalitativ grund. Detta kan uppfattas som något ”rörig” och leda till en småskalighet. Studien kan med fördel utgå från en mer enhetlig metod, vilket skulle kunna göra resultatet mer precist och mer omfattande. Den kombinerade metoden medför att urvalet består av en mindre mängd empiri vilket påverkar den kvantitativa delens generaliserbarhet. Avgränsningen till att undersöka marknadsdiskursens förekomst utesluter samtidigt andra möjliga diskurser som framträder.

Studien syftar även till att undersöka vilket innehåll sökande elever möts av i läsandet av recensioner. Man kan utifrån detta kritisera det urval av empiri där skolornas svar på recensionstexter uteslutits. Inom diskursanalysen analyseras traditionellt hela det sammanhang inom vilket en text (med bilder) förekommer.

Det går även att problematisera det urvalssätt som gjorts (max åtta recensioner från var sjätte skola). Möjligen kan bilden av området bättre presenteras genom ett urval av max fyra recensioner från var tredje skola.

Denna studie erhåller till stor del sin legitimitet och relevans med utgångspunkt i Gymnasiums.se:s rapport (Gymnasierapporten 2018), i vilken det framgår att en stor andel av eleverna använder recensioner när de läser om skolor samt att recensionerna påverkar deras val av skola. Rapportens presenterade resultat ökar markant betydelsen att studera recensioner på ett noggrant vis. Premissen för att ens studera detta (och hur) kan dock kritiseras då rapportens transparens kritiseras p.g.a. att varken frågorna som ställts till ungdomarna redovisats eller resultatet i sin helhet. Även urvalet i rapporten kan kritiseras med avseende på att det är en s.k. ”väntrumsundersökning” - där urvalspersonerna på eget initiativ besökt webbplatsen och, med större sannolikhet än ett slumpat urval av gymnasiesökande elever, svarar att de söker upp recensioner (Ejlertsson 2012, s. 34). Det kan även tänkas vara så att de elever som tar sig tid att

svara på undersökningen är de med större engagemang för sitt gymnasieval (elever med stort ”kulturellt kapital”) och som även av den anledningen är sådana som i större utsträckning söker upp recensioner. Det kan därför föreligga att fenomenet kring recensioner inte är så utbrett som denna aktör vill påskina och därför försett studien med felaktiga ingångsvärden.

5.6. Avslutande kommentarer

Folkskolan grundades 1842 med bland annat argument om att bildning skulle komma alla till del, oavsett ekonomisk och kulturell hemvist. Den politiska utvecklingen under 1950-talet och framåt handlade om att förskjuta makten från en central stat till medborgaren. Mot 1900-talets slut förordades den enskilda individen och hennes rättigheter till val som centrala ideal i ett fritt, demokratiskt samhälle. Med marknad som medel öppnade dessa valfrihetsideal upp för en skolmarknad, där konkurrensen avser förbättra skolans kvalitet genom att sålla ut de sämre skolorna till förmån för de bättre. I det nya systemet får aktörerna - skolan, skolpersonal och eleven - delvis nya, tvetydiga roller som företag, försäljare och kund. I konkurrensen om elever marknadsför och profilerar sig skolor genom olika strategier för att locka till sig elever. Bland annat genom utlovande av materiella lockelser (som datorer, eller surfplattor), men även genom att i sin profilering anspela på identitet och personlighet - allt genom en mängd informationsmedier. Dessa marknadsanpassade frihetsideal lägger också ett ansvar på individen att i sitt val av skola ta del av den tillgängliga informationen samt att genom sorti och protest bidra till utsällningen av skolor. Som ett verktyg för detta växer recensionssystemet fram, inom vilket eleven själv kan yttra och ta del av omdömen av gymnasieskolor. Recensionssystemet sätter större ansvar på skolan och eleven att som marknadsaktörer agera. Att som elev lämna kritik och göra sorti och att som skola vara lyhörd för denna. Recensionssystemets uppkomst kan i sig självt ses som ett resultat av skolmarknadsdiskursens fortlöpande; en indikation på att skolan anammat och eller tvingats finna sig i en situation som är mer lik den traditionella marknaden. Att eleverna anammat marknadsmässigt handlande och språk framkommer i flertalet recensioner. Ur ett perspektiv där språket betraktas både som en återspeglning såväl som en medskapare av verkligheten kan recensionernas innehåll förstås både som ett resultat av det samhälle vi lever i, såväl som medskapare till det. Med hänsyn till att recensionssystemet är ett förhållandevis nytt fenomen, och med en växande andel läsare, kan dess innehåll - i vilken skolmarknadsdiskursen avspeglas - bli medskapare av dessa elevers världsbild. Recensionssystemet kan på så vis förstås som ett bevarande och utvidgande av skolmarknadsdiskursen. En diskurs som riskerar att förstärka den skolrelaterade segregationen och som påverkar lärarprofessionens innehåll vilket i förlängningen kan devalvera värdet av lärarens uppdrag.

5.6.1. Potentiella risker med recensionssystemet

Skolmarknaden får i och med recensionssystemets framväxt svåröverskådliga konsekvenser som kan tänkas följa marknadens utveckling i övrigt.

I samband med denna studie har det uppmärksammats vissa indicier som tyder på att skolor kan ha uppmanat elever till att lämna recensioner. Detta då många recensioner lämnats på samma skola under en mycket kort period (ibland samma dag), där samtliga omdömen varit bra, med höga betyg och som haft en rekommenderande karaktär.

På ytterligare en skola uppmärksammades recensioner som utifrån dess karaktär förefaller vara skrivna av vuxna med ambitionen att skönmåla skolan. Det är på samma sätt flera sammanhängande faktorer som bidrar till misstankarna; ett ovanligt avancerat språk, genomgående positiva omdömen, att skribenternas perspektiv inte utgår från elevernas eget perspektiv ("vi, elever") utan snarare talar *om* eleverna ("de, ungdomarna"). Detta skulle kunna vara resultatet av påtryckning från ledningen, alternativt vara ett initiativ från personalen själva, som ett led i den ökande skolkonkurrensen.

Ett annat problem som framkommit är recensioner som kan tänkas vara skrivna i affekt, i någon typ av "hämndsyrke". Ett typiskt sådant område är de elever som upplevt betygsättningen som hård eller orättvis och således uppmanar andra att inte börja på skolan och som ger lägsta recensionsbetyg (1 av 5 stjärnor). På motsvarande sätt skulle exempelvis föräldrar (eller elever), med påtryckningar och "hot" om dåliga omdömen, få igenom sin vilja hos lärare/rektor.

En annan problematik är att den undersökta webbplatsen är en av många informationskällor för elever inför gymnasievalet. I det virrvarr av hemsidor som ger ett "officiellt" intryck, som endast åsyftar att förmedla information till sökande elever, kan eleven tänkas ha svårt att bedöma tillförlitligheten. På webbplatsen förekommer exempelvis reklam för gymnasieskolor som gör att vissa skolor framträder mer än andra. Skolorna betalar dessutom företaget som tillhandahåller informationen för att få ett mer utbrett presentationsinnehåll om sin gymnasieskola, vilket ger olika skolor olika förutsättningar att nå ut med sin information.

De ovannämnda resonemangen innebär en risk då recensionssystemet, ur en sökande elevs perspektiv, kan tänkas betraktas som icke-partiskt, som alternativ till skolornas egen marknadsföring.

Möjligen kan lärare på högstadiet genom ett praktiktäna arbete med källkritik behandla gymnasievalet. Både som ett arbete kopplat till läroplanen; att "eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ." (Skolverket 2011, s. 7). Men också som en lösning på den informationsproblematik som omgärdar gymnasievalet.

En normalisering av recensionssystemet som en naturlig del av skolmarknaden kan också tänkas resultera i en utvidgning till att inkludera omdömen på individnivå; där den enskilde läraren och rektorn recenserar och betygsätts till allmänhetens beskådan. Med oöverskådliga konsekvenser.

5.7. Vidare forskning

Området för studien är tämligen utforskat och dess konsekvenser likaså. Det finns flera möjliga och intressanta uppslag att utforska vidare när det kommer till recensionssystemet. Ett sådant skulle kunna vara att intervjua lärare för att på så vis få information om hur, denna centrala aktör inom skolan, upplever recensionssystemets utbredning; vilka för- och nackdelar de upplever samt hur recensionssystemets existens kan påverka deras yrkesutövning.

Av intresse kan vara att undersöka hur skolledningar resonerar kring recensioner och vilken plats dessa har i ett skolsystem. Hur skolan och dess olika aktörer bör/ska/kan förhålla sig till dess framväxt.

Ett närbesläktat område att undersöka är hur interna utvärderingssystem (elev- eller lärarenkäter) inom skolan om skolan och dess kvalitet ser ut. Vilken utbredning har de, vilken vikt läggs vid dem och vilka konsekvenser får det på lärares arbetssituation? Detta kan göras genom att kvantitativt se över vad som tas upp. Eller kvalitativt intervjua en eller flera av de berörda parterna: Skolledning, lärare och elever.

För vidare studier finns även en förtjänst i att renodla metoden som använts i denna studie. En studie som antingen enbart behandlar det kvantitativa med mer omfattande statistik; söka samband, jämföra recensionsbetyg, jämförelser mellan olika ägandeformer av skolor, intagspoäng på skolorna med mera, eller enbart undersöker området kvalitativt för att mer djupgående behandla texterna inom ett mer specifikt tema, "hur man talar om lärare" eller liknande.

Ytterligare ett sätt att bygga vidare på denna forskning och som kan ha stor relevans är att intervjua elever som använder recensioner av skolor som beslutsunderlag för sina val av gymnasieskolor; hur de upplever olika typer av recensioner, vad de lägger vikt vid, hur de resonerar och hur de förhåller sig till informationen.

Käll- och litteraturförteckning

- 📖 Ahlin, David (2017). *Svenska folkets attityder till friskolor och skolval*. Stockholm: Ipsos.
- 📖 Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2a uppl. Stockholm: Liber.
- 📖 Bauman, Zygmunt (2002). *Det individualiserade samhället*. Göteborg: Daidalos.
- 📖 Bauman, Zygmunt. (2000). *På spaning efter politiken*. Göteborg: Daidalos.
- 📖 Bauman, Zygmunt (1988). *Freedom*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- 📖 Beck, Ulrich (1992). *Risk society: towards a new modernity*. London: Sage.
- 📖 Beck, Ulrich (1995). *Att uppfinna det politiska. Bidrag till en teori om reflexiv modernisering*. Göteborg: Daidalos.
- 📖 Beck, Ulrich (2000). *Risksamhället – På väg mot en annan modernitet*. Göteborg: Daidalos.
- 📖 Boréus, Kristina & Bergström, Göran (red.) (2018). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 4e uppl. Lund: Studentlitteratur.
- 📖 Bunar, Nihad & Ambrose, Anna (2018). Urban polarisering och marknadens förlorare. I: Dahlstedt, Magnus & Fejes, Andreas (red.). *Skolan, marknaden och framtiden*. Lund: Studentlitteratur, 169-186.
- 📖 Carrell, S & N, West (2010). Does Professor Quality Matter? Evidence from Random Assignment of Students to Professors. *Journal of Political Economy*. Vol. 118 (3). ss. 409-432.
- 📖 Dahlstedt, Magnus (2007). I val(o)frihetens spår - Segregation, differentiering och två decennier av skolreformer. *Pedagogisk forskning i Sverige*. Vol. 12 (1). ss. 20-38. Tillgänglig på internet: <http://journals.lub.lu.se/index.php/pfs/article/view/7731/6786> [2018-11-09].
- 📖 Dovemark, Marianne (2017). Utbildning till salu - konkurrens, differentiering och varumärken. Ur: *Utbildning och demokrati: tidskrift för didaktik och utbildningspolitik*. Vol. 26 (1). ss. 67-86. Tillgänglig på internet:

<https://www.oru.se/globalassets/oru-sv/forskning/forskningsmiljoer/hs/humus/utbildning-och-demokrati/2017/nr-1/marianne-dovemark---utbildning-till-salu.pdf>. [2018-12-17].

- 📖 Ejlertsson, Göran (2012). *Statistik för hälsovetenskaperna. 2.*, moderniserade och utök. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- 📖 Florin, Christina. (2010). *Från folkskola till grundskola 1842-1962*. Lärarnas historia (www.lararnashistoria.se). Tillgänglig på internet: http://www.lararnashistoria.se/sites/www.lararnashistoria.se/files/artiklar/Fr%C3%A5n%20folkskola%20till%20grundskola_0.pdf. [2019-01-09].
- 📖 Figlio, D & M, Lucas (2004). Do High Grading Standards Affect Student Performance?. *Journal of Public Economics*. Vol. 88 (9-10). ss. 1815-1834.
- 📖 Forsberg, Håkan (2015). *Kampen om eleverna: gymnasiefältet och skolmarknadens framväxt i Stockholm, 1987-2011*. Uppsala: Uppsala universitet. Tillgänglig på internet: <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:862325/FULLTEXT01.pdf>. [2018-11-12].
- 📖 Fredriksson, Anders (2010). *Marknaden och lärarna: hur organiseringen av skolan påverkar lärares offentliga tjänstemannaskap*. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet
Tillgänglig på internet:
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/23913/1/gupea_2077_23913_1.pdf. [2018-11-09].
- 📖 Gerwitz, Sharon, Ball, Stephen J. & Bowe, Richard (1995). *Markets, choice and equity in education*. Buckingham: Open University Press.
- 📖 Grönroos, Christian (2008). *Service management och marknadsföring: kundorienterat ledarskap i servicekonkurrensen*. 2. uppl. Malmö: Liber.
- 📖 Gymnasium.se - Education Media Group (EMG). (2018a). *Gymnasiebarometern 2017/2018*. Tillgänglig för nedladdning: <https://www.gymnasium.se/om-oss/>. [2018-11-10].
- 📖 Gymnasium.se - Education Media Group (EMG). (2018b). *Gymnasierapporten 2018*. Tillgänglig för nedladdning: <https://www.gymnasium.se/om-oss/>. [2018-11-10].

- 📖 Gymnasium.se - Education Media Group (EMG). (2017-01-24). *Få en djupare bild av skolan med elevrecensioner*. Tillgänglig på internet:
<https://www.gymnasium.se/nyheter/inspiration/recensioner-11769> [2019-01-07]
- 📖 Harling, Martin (2017). *Välja vara: en studie om gymnasieval, mässor och kampen om framtiden*. Linköping: Linköping University Electronic Press. Tillgänglig på internet:
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1089139/FULLTEXT01.pdf>. [2019-01-07].
- 📖 Harling, Martin & Dahlstedt, Magnus (2017). Sälja, välja och svälja - En analys av skolval, marknadsiering och gymnasieämässans logiker. *Utbildning och demokrati: tidskrift för didaktik och utbildningspolitik*. Vol: 26, (1) ss. 159-176. Tillgänglig på internet:
<https://www.oru.se/globalassets/oru-sv/forskning/forskningsmiljoer/hs/humus/utbildning-och-demokrati/2017/nr-1/harling--dahlstedt---salja-valja-och-svalja.pdf>. [2019-01-07].
- 📖 Hirschman, Albert O. (2008). *Sorti eller protest: en fråga om lojaliteter*. Ny utg. Lund: Arkiv.
- 📖 Hjort, Torbjörn, Hjärpe, Teres & Panican, Alexandru (2014). Rådgivare, vägledare och mäklare – om grundskolans roll och betydelse för gymnasievalet. I: Persson, Anders & Johansson, Roger (red.). *Vetenskapliga perspektiv på lärande, undervisning och utbildning i olika institutionella sammanhang: utbildningsvetenskaplig forskning vid Lunds universitet*. Helsingborg: Institutionen för utbildningsvetenskap, Lunds universitet, 177-194. Tillgänglig på internet:
<http://lup.lub.lu.se/search/ws/files/5414253/4438022.pdf>. [2019-01-07].
- 📖 Internetstiftelsen. (2018). *Svenskarna och internet 2018*. Tillgänglig på internet:
<https://2018.svenskarnaochinternet.se/sammanfattning/>. [2019-01-09].
- 📖 Kastberg, Gustaf. (2010). *Vad vet vi om kundval? - En forskningsöversikt*. Sveriges Kommuner och Landsting – SKL.
- 📖 Lindblad, Sverker & Lundahl, Lisbeth (red.) (2015). *Utbildning: makt och politik*. Lund: Studentlitteratur.
- 📖 Lund, Stefan (2006). *Marknad och medborgare: elevers valhandlingar i gymnasieutbildningens integrations- och differentieringsprocesser*. Växjö: Växjö universitet. Tillgänglig på internet:
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:206731/FULLTEXT01.pdf>. [2019-01-07].

- 📖 Lund, Stefan (2007). Valfrihet och konkurrens - Utvecklingstendenser inom gymnasieutbildningen. *Pedagogisk forskning i Sverige*. Vol. 12 (4). ss. 281-300. Göteborg: Institutionen för pedagogik, Göteborgs universitet.
- 📖 Lundgren, Ulf P. (2017). ”Kap 3. En utbildning för alla – skolan expanderar” samt ”Kap 4. Det livslånga lärandet – att utbilda för ett kunskapssamhälle” I: Lundgren, Ulf P., Säljö, Roger & Liberg, Caroline (red.). *Lärande, skola, bildning*. Fjärde utgåvan. Stockholm: Natur & Kultur. ss. 91-156.
- 📖 Lärarnas tidning. (2007-02-01) ”Ett felval kostar 60 000 kronor”. Tillgänglig på internet: <https://lararnastidning.se/ett-felval-kostar-60-000-kronor/>. [2019-01-03].
- 📖 Molander, Per (1999). *Den åttafaldiga vägen: om motiv för offentliga åtaganden*. 1. uppl. Stockholm: SNS.
- 📖 Nohagen, Lars (2009). *Sveriges ekonomi: introduktion i samhällsekonomi*. Stockholm: Bonnier utbildning.
- 📖 Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- 📖 Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Reviderad 2018)*. Skolverket. Tillgänglig på Internet: <https://www.skolverket.se/publikationer?id=4001>. [2019-01-09].
- 📖 Skolverket (2018). Skolverkets statistikdatabas. Tillgänglig på internet: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning>. [2019-01-07].
- 📖 Vlachos, Jonas (2012). Är vinst och konkurrens en bra modell för skolan? *Ekonomisk debatt*. Vol. 40 (4). ss. 16-30. Tillgänglig på internet: <https://www.nationalekonomi.se/filer/pdf/40-4-jv.pdf>. [2019-01-07].
- 📖 Watt Boolsen, Merete (2007). *Kvalitativa analyser: [forskningsprocess, människa, samhälle]*. Malmö: Gleerups.

📖 Ziehe, Thomas (1993). *Kulturanalyser: ungdom, utbildning, modernitet: essäer*. 3. uppl. Stockholm: B. Östlings bokförlag Symposion.

📖 Ziehe, Thomas (2003). *Ny ungdom: om ovanliga läroprocesser*. Ny utg. Stockholm: Norstedt.

📖 Östberg, Kjell & Andersson, Jenny (2013). *Sveriges historia: 1965-2012*. Stockholm: Norstedt.

Bilaga 1 – Gymnasium.se i sökresultat på Google

Google S:t eriks gymnasium

Ungefär 207 000 resultat (0,61 sekunder)

En sekretesspåminnelse från Google
PAMINN MIG SENARE LÄS

S:t Eriks gymnasium | Möjligheternas skola
<https://steriksgymnasium.stockholm.se/>
S:t Eriks gymnasium. Translate. Close. Anmäl frånvaro · Skolplattformen (Elev) · Skolplattformen (Vårdnadshavare); Sök. Sök. Gervägar Sök Visa meny.

Kontakt
Expeditionen finns i A-huset, plan 6, och har öppet måndag ...

För elever
För elever på S:t Eriks gymnasium (foto: Eike Wetzbacher). Till ...

Om skolan
Välkommen till S:t Eriks gymnasium!
S:t Eriks ...

All personal på skolan
Synpunkter och klagomål. All personal på skolan. Antal: 155 ...

Anmäl din frånvaro
Anmäl din frånvaro. När du är sjuk eller om du behöver vara ...

Inriktning
Poängolan
Naturvetenskapsprogrammet ...

Fler resultat från stockholm.se »

S:t Eriks gymnasium - Gymnasium i centrala stockholm - Gymnasium.se
<https://www.gymnasium.se/skola/s-t-eriks-gymnasium/>
★★★★★ Betyg: 4 - 14 recensioner
På S:t Eriks gymnasium i Stockholm kan du läsa såväl högskoleförberedande program som yrkesförberedande program. Läs mer om skolan här!
Beskrivning · Program · Reportage · S:t Eriks gymnasium på ...

S:t Eriks gymnasium – Wikipedia
https://sv.wikipedia.org/wiki/S:t_Eriks_gymnasium
S:t Eriks gymnasium (f.d. Industri- och hantverksskolan och Polhemsgymnasiet) är en gymnasieskola vid Polhemsgatan i stadsdelen Kungsholmen i Stockholm.

S:t Eriks Gymnasium - Stockholm - GymnasieGuiden
<https://www.gymnasieguiden.se/gymnasium/s-t-eriks-gymnasium>
S:t Eriks gymnasium är en stor gymnasieskola som ligger på Kungsholmen i Stockholms innerstad.

S:t Eriks gymnasium - Startside | Facebook
<https://sv-se.facebook.com> · Platser · Stockholm · Gymnasieskola
★★★★★ Betyg: 4,2 - 69 röster
S:t Eriks gymnasium - Polhemsgatan 35, 11230 Stockholm - Har fått 4.2 baserat på 69 recensioner "Bästa utspringet jag sett!!!!"

S:t Eriks gymnasium
Gymnasium i Stockholm
Adress: Polhemsgatan 35, 104 20 Stockholm
Telefon: 08-508 382 00
Föreslå en ändring

Recensioner från webben
Gymnasium.se 4/5 14 recensioner
Facebook 4,2/5 69 röster

Recensioner
13 recensioner på Google
Skriv en recension · Lägg till ett foto

Andra söker även efter
Södra Latins Gymnasi... Högstadiesko...
Kungshol... västra gymnasium Högstadiesko...
Ostra Reals gymnasium Högstadiesko...
Kungshol... gymnasii... Musikgy... Gymnasium school
Thorildspl... gymnasium Gymnasium (senior high school)

Visa drygt 15 till

Feedback

Visa resultat om
S:t Eriks gymnasium
S:t Eriks gymnasium är en gymnasieskola vid Polhemsgatan i stadsdelen Kungsholmen i ...

Figuren visar ett sökresultat på Google vid efter en gymnasieskola i Stockholmsområdet. De röda figurerna ringar in sökresultatets koppling till gymnasium.se. Av intresse är dels den höga placeringen bland sökträffarna (andra efter skolans/kommunens egen webbplats), samt hur Google presenterar och länkar till det recensionsbetyg som finns på gymnasium.se

Sökningen är gjord i så kallat inkognitoläge och med rensade cookies. Detta för att få ett sökresultat som inte är beroende av den specifika användarens tidigare surfvanor.

Bilaga 2 – Databladssammanställning

Antal och andel förekomna Teman, Kategorier och Subkategorier samt inställningsfördelning

	= Tema
	= Kategori
	= Subkategori

Tema / Kategori /Subkategori	Antal			Antal	Andel	Varav andel		
	positiva	neutrala	negativa			positiva	neutrala	negativa
"Skolan"				103	71			
Skola (utb) värdeomdöme	44	0	7	51	35	86	0	14
"Skolan" - formalia	0	0	0	13	9			
Geografiskt läge	6	1	0	7	5	86	14	0
Elevantal/skolans storlek	6	1	0	7	5	86	14	0
Mat	14	5	10	30	21	47	17	33
Allmänt Mat	14	5	10	29	20	48	17	34
"Matsystem"	2	0	0	2	1	100	0	0
Arbetsmiljö och hälsa	0	0	0	28	19			
Psykisk hälsa	2	0	2	4	3	50	0	50
Stress	0	2	2	4	3	0	50	50
Regler	0	1	1	2	1	0	50	50
Studiero	7	0	1	8	5	88	0	13
Trivsel	11	0	3	14	10	79	0	21
Fördelaktigheter				8	5			
Allmänt fördelaktigheter	1	0	0	1	1	100	0	0
Skåp	0	0	1	1	1	0	0	100
Resor	4	0	0	4	3	100	0	0
Frukost	2	0	0	2	1	100	0	0
Utbildningsmaterial				12	8			
Allmänt utbildningsmaterial	2	0	0	2	1	100	0	0
Datorer	1	0	2	3	2	33	0	67
IT-system	1	0	0	1	1	100	0	0
Skolböcker	0	0	2	2	1	0	0	100
Programspecifika	4	0	0	4	3	100	0	0
Utbildning och undervisning				83	57			
Om utbildningen	0	0	0	51	35			
Utbildnings- /programspecifikt	7	6	2	15	10	47	40	13
Värdegrund: partiskhet	0	0	3	3	2	0	0	100
Studietakt, intensitetsnivå, utmanande	2	6	3	11	8	18	55	27
Kompetensutveckling	24	0	2	26	18	92	0	8
Personlig utveckling	3	0	0	3	2	100	0	0
Framtidsmöjligheter	8	2	0	10	7	80	20	0
Struktur och upplägg				29	20			
Allmänt - struktur och upplägg	3	0	0	3	2	100	0	0
Schemaläggning	10	0	1	11	8	91	0	9
Teori/praktik kombination	11	1	0	12	8	92	8	0
Valfrihet av kurser, utbildningsinflytande	8	0	1	9	6	89	0	11
Arbete med sammanhållning	2	0	0	2	1	100	0	0
Undervisning				25	17			
Lustfylldhet: "rolig", "tråkig" / "bra", "dålig"	10	0	1	11	8	91	0	9
Pedagogisk: (strukturerad, varierad, kreativ, läxor)	7	1	4	12	8	58	8	33
Extrastöd vid behov	2	0	1	3	2	67	0	33
Medinflytande	4	0	0	4	3	100	0	0
Bedömning				10	7			
Allmänt - Bedömning och betygsättning	1	0	3	4	3	25	0	75
(O)rättvis bedömning	1	1	4	6	4	17	17	67
Lärare				89	61			

Lärare - värdeomdöme	28	5	2	35	24	80	14	6
Professionellt				34	23			
Kompetenta (erfarna)	11	0	3	14	10	79	0	21
Behöriga	2	0	0	2	1	100	0	0
Motiverande	7	0	0	7	5	100	0	0
Hjälpsamma	10	0	3	13	9	77	0	23
Mentorskap	2	0	0	2	1	100	0	0
Engagemang	15	0	6	21	14	71	0	29
Relationellt				26	18			
Snälla/sköna/sympatiska	12	0	4	16	11	75	0	25
"Ser individen" - personliga	6	0	0	6	4	100	0	0
Jämlikhet - elev/lärarylation	7	0	0	7	5	100	0	0
Elever				69	47			
Elevorganisationer	7	0	1	8	5	88	0	13
Kamratbeteende				12	8			
Engagerade/slappa	4	0	6	10	7	40	0	60
Ordning/hyfs	1	0	2	3	2	33	0	67
Det sociala				61	42			
Snälla/sköna - Vänlighet / angenämhet	9	0	0	9	6	100	0	0
Vänskapsband	10	0	1	11	8	91	0	9
Mångkulturellt	2	1	0	3	2	67	33	0
Tolerans/Intolerans : mobbing/diskriminering	5	0	4	9	6	56	0	44
Gemytlighet och gemenskap	20	0	1	21	14	95	0	5
Atmosfär	29	0	1	30	21	97	0	3
Styrning/ledning/rektor				23	16			
Ledning - värdeomdöme	0	0	1	1	1	0	0	100
Lyhördhet: hjälpsamhet, engagemang.	9	0	4	13	9	69	0	31
Organisatoriska frågor				10	7			
Allmänt - organisatoriska frågor	0	0	6	6	4	0	0	100
Frånvaro och personalomsättning/vikarier	0	0	7	7	5	0	0	100
Faciliteter				40	27			
Faciliteter - tillgång				12	8			
Allmänt - facilitetstillgångar	2	1	0	3	2	67	33	0
Café	4	0	0	4	3	100	0	0
Tyst våning, pluggrum	3	0	0	3	2	100	0	0
Idrottshall	1	1	0	2	1	50	50	0
Skolgård	1	0	1	2	1	50	0	50
Faciliteter - kvalité				35	24			
Allmänt - Facilitetskvalité	7	2	4	13	9	54	15	31
Renlighet / skick / temp/luft	8	0	7	15	10	53	0	47
(o)anpassade lokaler	2	0	8	10	7	20	0	80
Inredning	4	0	2	6	4	67	0	33

Bilaga 3 – Sammanställning av gymnasieskolor: Recensioner och urvalslista

En sammanställning av gymnasieskolor i Stockholms län. Antal skrivna recensioner, genomsnittligt recensionsbetyg per skola, betygsfördelning samt urval för innehållsanalys (antal). Sorterat i alfabetisk ordning.

NR	Gymnasieskolor i Stockholms län	Antal recensioner	Genomsnittligt Recensionsbetyg	RECENSIO NSBETYG					URVAL	
				Antal per betygsnivå					Var 6e	Antal analyserade recensioner
				1	2	3	4	5		
1	Anna Whitlocks gymnasium									
2	Arlanda gymnasiet	1	2,0							
3	Atlecticagymnasiet	6	3,0	2	1		1	2	X	6
4	Berga naturbruksgymnasium	4	3,5	1			2	1		
5	Bernadottegymnasiet Stockholm	1	4,0				1			
6	Blackebergs gymnasium	13	3,8		2	2	5	4		
7	Bromma gymnasium	10	3,7	2		2	1	5		
8	Campus manilla	1	5,0					1		
9	Carlgrenska								X	0
10	Carl Wahren gymnasium									
11	Consensum									
12	Consensum Sollentuna	4	3,8			2	1	1		
13	Cybergymnasiet Stockholm	36	2,9	7	11	4	7	7		
14	Danderyds gymnasium	7	4,4				4	3		
15	Dansgymnasiet								X	0
16	Designgymnasiet Kungsholmen	39	4,2	2	1	5	12	19		
17	Designgymnasiet Sickla	4	3,8			2	1	1		
18	Didaktus Jakobsberg	3	3,0	1		1		1		
19	Didaktus Liljeholmen	3	3,3		1	1		1		
20	Distra Gymnasium									
21	Djurgymnasiet	32	4,5	1		2	9	20	X	8
22	Drottning Blankas gymnasieskola Stockholm	13	3,5	4			3	6		
23	Ekebyholmskolan	3	4,7				1	2		
24	Elektrikergymnasiet	2	5,0					2		
25	Enskede gårds gymnasium									
26	Enskilda gymnasiet	6	4,5			1	1	4		
27	ESS gymnasiet	1	5,0					1	X	1
28	Framtidsgymnasiet									
29	Franska skolans gymnasium	26	4,4	1		2	7	16		
30	Fredrika Bremers gymnasium (Riksäppet)	1	4,0				1			
31	Fridegårdsgymnasiet	4	5,0					4		
32	Fryshuset gymnasium	22	3,9		1	6	9	6		
33	Globala gymnasiet	22	3,6	2	4	3	5	8	X	8
34	Grillska gymnasiet Stockholm	25	3,0	8	1	4	6	6		
35	Grillska gymnasiet Sundbyberg	23	4,8	1			1	21		
36	Gustavsbergs gymnasium	13	4,2			2	7	4		
37	Gymnasieskolan futurum									
38	Hersby gymnasium	9	3,8	2	1			6		
39	Huddingegymnasiet	8	4,4				5	3	X	8
40	Hvilan gymnasium (2018)									
41	Häggviks gynasium									
42	Individuella gymnasiet									
43	Ingridskolan	1	5,0					1		
44	International IT collage of Sweden Stockholm	37	4,3	1	1	2	14	19		
45	International School of the Stockholm region	1	2,0		1				X	1
46	Internationella engelska gymnasium Södermalm	51	3,4	8	7	8	15	13		
47	Internationella hotell och restaurangskolan	4	4,8				1	3		
48	Internationella kunskaps gymnasiet	6	4,0		2			4		
49	Jensen gymnasium internationella	19	3,3	7		1	2	9		
50	Jensen gymnasium Norra	15	4,3	1		1	4	9		
51	Jensen gymnasium Södra	10	4,9				1	9	X	8

52	Johan Movingers gymnasium	2	4,5				1	1		
53	Järfälla gymnasium	8	4,0	1	1		1	5		
54	Järna naturbruksgymnasium									
55	Klara teoretiska gymnasium norra	27	3,7	6	1		7	13		
56	Klara teoretiska gymnasium Sollentuna									
57	Klara teoretiska gymnasium Södra	12	3,2	2	1	2	6	1	X	8
58	Klara teoretiska gymnasium västra	10	2,8	3	2		4	1		
59	Klara teoretiska gymnasium Östra									
60	Kristofferskolan	9	4,7				3	6		
61	Kulturama gymnasium	53	3,5	6	6	9	19	13		
62	Kungliga svenska balettskolan									
63	Kungsholmens gymnasium/ Stockholms musikgymnasium	32	3,1	9	6	-	8	9	X	8
64	Kungsholmens västra gymnasium	7	3,1	2	1		2	2		
65	Kungstensgymnasiet	37	3,9	3	4	1	16	13		
66	Kunskapsgymnasiet Globen	12	3,2		4	2	5	1		
67	Kärrtopps gymnasium	12	4,1	1	1	2		8		
68	LBS kreativa gymnasiet Stockholm Norra									
69	LBS kreativa gymnasiet Stockholm Södra	3	4,7				1	2	X	3
70	Lilla akademins musikgymnasium									
71	Lunagymnasiet	3	4,7				1	2		
72	Lycée francias sanit Louis									
73	Magelungen gymnasium nacka									
74	Magelungen gymnasium Södermalm									
75	Marina läroverket Danderyd	22	4,6			2	4	16	X	8
76	Mediagymnasiet	9	4,0	1	1		2	5		
77	Metapontum	9	3,8	1	2		1	5		
78	Midsommarkransens gymnasium	1	4,0				1			
79	Mimers gymnasium									
80	Morabergs studiecentrum									
81	Mälardalens Ridgymnasium Gustavsberg	2	3,5			1	1		X	2
82	Mälardalens tekniska gymnasium	3	4,0		1			2		
83	Nacka enskilda gymnasium									
84	Nacka gymnasium	15	4,3		2		5	8		
85	Nordiska musikgymnasiet	8	4,5	1				7		
86	Norra real	25	3,8		3	6	8	8		
87	Norrhälja teknik- och naturbruksgymnasium	2	3,5			1	1		X	2
88	Novalisgymnasiet									
89	NTI Gymnasiet Gärdet									
90	NTI Gymnasiet Sollentuna									
91	NTI Gymnasiet Stockholm	15	3,5	2	2	2	5	4		
92	NTI Gymnasiet Sundbyberg	4	3,8	1			1	2		
93	NTI Gymnasiet Södertälje								X	0
94	NTI Gymnasiet Södertörn	7	3,6	1	1		3	2		
95	NTI handelsgymnasiet	17	4,1							
96	NTI vetenskapsgymnasiet Solna									
97	NTI vetenskapsgymnasiet Stockholm									
98	Nynäshamns gymnasium	2	3,5			1	1			
99	Odengymnasiet (Ej reklam)	14	3,5	1	1	4	6	2	X	8
100	P A Fogelströms gymnasium									
101	PEAB Skolan Solna									
102	Plusgymnasiet Stockholm	1	3,0			1				
103	Praktiska gymnasiet Märsta									
104	Praktiska gymnasiet Nacka									
105	Praktiska gymnasiet Nykvarn								X	0
106	Praktiska gymnasiet Stockholm Bromma									
107	Praktiska gymnasiet Stockholm Liljeholmen									
108	Praktiska gymnasiet Södertälje									
109	Praktiska gymnasiet Täby									
110	ProCivitas Privata gymnasium Stockholm	17	4,9				2	15		
111	Profiligymnasiet								X	0
112	Psykologigymnasiet	13	4,2	1	1		3	8		
113	Påhlmans gymnasium	34	3,4	2	4	11	12	5		
114	Realgymnasiet Stockholm	22	4,6				8	14		
115	Riksgymnasiet för rörelsehindrade Stockholm									
116	Rodengymnasiet									
117	Rudbeck	8	4,4			1	3	4	X	8
118	Rytmus Stockholm	6	4,5			1	1	4		
119	Rönninge Gymnasium	4	3,0	1		1	2			
120	Rörentreprenörernas friskola i Stockholm	12	5,0					12		
121	S:t Botvids gymnasium	7	3,7	1			5	1		

122	S:t Eriks gymnasium	11	3,9	1		2	4	4		
123	S:t Martins gymnasium	5	4,6				2	3	X	5
124	S:ta Ragnhildgymnasiet	4	4,2			1	1	2		
125	Sigtunaskolan Humanistiska läroverket									
126	Sjödalsgymnasiet	10	4,2	1			4	5		
127	Sjölins gymnasium Kungsholmen									
128	Sjölins gymnasium Nacka									
129	Sjölins gymnasium Södermalm								X	0
130	Sjömansskolan	10	4,2		1	1	3	5		
131	Skyttbrinks gymnasium									
132	Skärgårdsgymnasiet	3	5,0					3		
133	Snitz gymnasium	22	2,8	3	4	11	2	2		
134	Sofia Ängens skola									
135	Solna gymnasium								X	0
136	Sparre Gymnasium									
137	Spånga gymnasium	5	3,4	1		1	2	1		
138	Stillerska filmgymnasiet	5	3,0	2		1		2		
139	Stockholm science and innovation school	22	4,4			2	9	11		
140	Stockholms byggtkniska gymnasium	5	4,8				1	4		
141	Stockholms Estetiska gymnasium	10	4,0	2			2	6	X	8
142	Stockholms hotell- och restaurangskola	3	3,0	1			2			
143	Stockholms idrottsgymnasium	5	4,8				1	4		
144	Stockholms tillskåarakademis gymnasium	7	4,7				2	5		
145	Stockholms transport- och fordonstekniska gymnasium	4	4,0			1	2	1		
146	Sveriges ridgymnasium Sigtuna									
147	Sågbäcksgymnasiet	18	4,6			2	4	12	X	8
148	Södertörns Gymnasium	6	3,3	2			2	2		
149	Södra Latins gymnasium	30	3,9		4	3	14	9		
150	Teknik- & servicegymnasiet	1	5,0					1		
151	Tensta gymnasium	1	5,0					1		
152	Thoren business school Stockholm	19	3,5	6	1		2	10		
153	Thoren innovation school Stockholm	13	3,6	3			6	4	X	8
154	Thorildsplans gymnasium	78	3,6	10	6	7	36	19		
155	Tibble gymnasium	1	4,0				1			
156	Torekällgymnasiet									
157	Tullinge gymnasium	8	3,9		1	2	2	3		
158	Tumba gymnasium	10	4,2		1	1	3	5		
159	Tyresö gymnasieskola	6	2,2	4			1	1	X	6
160	Tyska skolan									
161	Täby enskilda gymnasium	7	4,1			1	4	2		
162	Täby yrkesgymnasium									
163	Täljegymnasiet	2	4,5				1	1		
164	Upplands-Brogymnasiet	6	4,0		1	1		3		
165	Vackstanäsgymnasiet	9	5,0					9	X	8
166	Vallentuna gymnasium	1	5,0					1		
167	Viktor Rydberg gymnasium Djursholm	1	4,0					1		
168	Viktor Rydberg gymnasium Jarlapan	3	5,0					3		
169	Viktor Rydberg gymnasium Odenplan	20	4,2	1		2	8	9		
170	Värmdö gymnasium	18	4,3	1	1	1	3	12		
171	Värmdö tekniska gymnasium	12	3,5	1	1	5	1	4	X	8
172	Väsby nya gymnasium									
173	Väsby yrkesgymnasium									
174	Wendela Hebbegymnasiet	4	4,5				2	2		
175	Young business creatives	2	4,0				2			
176	Yrkesgymnasiet Huddinge									
177	Yrkesgymnasiet Sollentuna								X	0
178	Yrkesgymnasiet Stockholm									
179	Yrkespluggets gymnasieskola Stockholm	39	3,8	1	5	8	12	13		
180	Åva gymnasium	8	3,8	1	1		3	3		
181	Örjanskolan	3	4,7				1	2		
182	Österåkers gymnasium	1	5,0					1		
183	Östra gymnasiet	50	4,5	2		2	15	31	X	8
184	Östra reals gymnasium	26	3,7	3	2	4	9	8		
	Summa	1526	4,0 *	143	108	158	445	653	31	146 av 298

* Genomsnittligt betyg för samtliga skolor i Stockholms län.

Bilaga 4 – Litteratursökning

I bilagan återges de sökningar som gjorts för att finna tidigare forskning och relevant litteratur som berör ämnesområdet för uppsatsen. Syftet är att ge läsaren möjligheten att bedöma om den genomförda för uppsatsen varit relevant och tillräcklig med hänsyn till uppsatsens syfte och innehåll i övrigt. Den syftar även till att ge läsaren möjligheten att kunna återskapa de sökningar som gjorts och på så sätt finna intressanta dokument.

Följande sökord har använts:

Recensioner, recensionssystem, betyg, recensionsbetyg, omdömen, decentralisering, kommunalisering, gymnasium, skola, friskolereform, skolval, gymnasieval, frisökning, skolmarknad, skolors marknadsföring, skolinformation, skolrecensioner, elevrecensioner, öppet hus, gymnasiemässa, sorti, protest, informationsproblem, informationsasymmetri, skolans historia, samhällsekonomi.

Flera av sökorden ovan har även använts i kombination med varandra. Dessutom kan sökningen ha gjorts på olika böjningar av sökorden. Exempelvis *gymnasieval, gymnasievalet*.

Sökningarna har gjorts i följande databaser och kataloger:

Sökmotorer och databaser: Google (www.google.se), DiVA (www.diva-portal.org), Libris (libris.kb.se), Google Scholar (scholar.google.se), Lärarnas Riksförbund: Skolvärlden (www.skolvarlden.se), Pedagogiska magasinet (www.pedagogiskamagasinet.se),

Bibliotekskataloger: GIH-biblioteket, Södertörns högskolebibliotek, Riksdagsbiblioteket.